

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Princ Evžen Savojský ve válce o španělské
dědictví**
Marek Šretr

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

**Princ Evžen Savojský ve válce o španělské
dědictví**

Marek Šretr

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Miroslav Šedivý

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2007

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Děkuji doc. PhDr. Miroslavu Šedivému, Ph.D., za cenné rady, odborné připomínky, vedení práce a za trpělivost.

Obsah

1. Úvod.....	6
I. Začátek konfliktu.....	8
1.1. Princ Evžen Savojský.....	8
1.2. Začátek války o španělské dědictví.....	10
1.3. Přepadení Cremony a bitva u Luzzara.....	14
2. Boje v jižním Německu.....	17
2.1. Společné operace s vévodou Marlboroughem.....	17
2.3. Bitva u Höchstadtu.....	21
3. Pokračující boje v Itálii.....	26
3.1. Bitva u Cassana.....	26
3.2. Bitva o Turín.....	28
4. Obléhání Toulonu a boje ve Flandrech.....	32
4.1. Obléhání Toulonu.....	32
4.2. Bitva u Oudennarde.....	34
4.2. Obléhání Lille.....	37
4.3. Bitva u Malplaquetu.....	39
5. Pokračující boje a mírová jednání.....	42
5.1. Boje ve Flandrech a Francii.....	42
5.2. Evženova cesta do Londýna a mírová jednání.....	44
6. Závěr.....	48
7. Seznam literatury.....	51
8. Resumé.....	53
9. Obrazová příloha.....	55

1. Úvod

Evžen Savojský je označován za jednoho z nejslavnějších vojevůdců v novověkých dějinách Evropy. Vyznamenal se zejména ve válkách s Turky v letech 1683–1697. Právě rok 1697 je velice významný v Evženově kariéře, protože v bitvě u Zenty na dlouhou dobu porazil Osmany, kteří ohrožovali habsburskou monarchii.

V roce 1700 zemřel poslední král ze španělské linie habsburského rodu. Vystala otázka, kdo získá celé Španělsko, zámořské kolonie a menší území po Evropě. Tento konflikt, který je znám jako válka o španělské dědictví, se odehrával v západní a jižní Evropě v letech 1701-1714 a zúčastnily se ho všechny mocné rody Evropy. Utvořily se dvě aliance, jedna okolo Rakouska a druhou vedla Francie.

Cílem této bakalářské práce je přiblížit činnost prince Evžena Savojského ve válce o španělské dědictví. Zaměřuji se především na významné bitvy tohoto muže, jeho způsob velení a dále spolupráci s britským vojevůdcem, Johnem Churchillem, vévodou z Marlborough.

Práce je členěna na kapitoly podle zemí, ve kterých Evžen Savojský působil. Podkapitoly jsou rozděleny především dle významných bitev, které svedl na jednotlivých bojištích. První kapitola se zabývá začátkem Evženovy kariéry v habsburské armádě a jeho cestou do funkce polního maršála až do začátku války o španělské dědictví. Je v ní obsaženo i první tažení v tomto konfliktu, které se odehrávalo v Itálii, kde Evžen dokázal porážet mnohem silnější francouzské vojsko.

Druhá kapitola analyzuje Evženovu činnost na postu prezidenta Dvorské válečné rady ve Vídni, jeho aktivity v Bavorsku a spolupráci s vévodou z Marlborough. Na tomto bojišti došlo k obratu na německé frontě, když Evžen s Johnem Churchillem společně porazili nepřátelské vojsko v bitvě u bavorského města Höchstadt. Ve třetí kapitole je vysvětlen boj o hlavní město Piemontu, Turín. Po této bitvě se francouzská armáda stáhla z italského bojiště.

Čtvrtá kapitola se zabývá boji ve Flandrech, kde Evžen opět velel s vévodou z Marlborough v bitvě u Oudenarde a následně obléhání Lille,

druhého největšího města Francie na hranicích s Belgií. Zdejší tažení skončilo největším střetnutím války, bitvou u Malplaquetu. Poslední kapitola analyzuje poslední fázi války s Francií, Evženovu diplomatickou činnost vedoucí k podpisu v německém městě Rastatt v roce 1714.

Pro práci byla použita jako hlavní literatura Princ Evžen Savojský: Život a sláva barokního umělce od Víta Vlnase. Jeho kniha je nejobsáhlejší životopis Evžena Savojského v českém jazyce. Autor v ní využil mnoho zahraničních zdrojů, včetně Evženova životopisu od německého spisovatele Maxe Braubacha. Evženův životopis od Víta Vlnase byl v bakalářské práci použit jako hlavní zdroj, protože se kromě Evžena zabývá i osobnostmi okolo tohoto vojevůdce. Další monografií je Princ Evžen Savojský: Pán bitevních polí od Karla Richtera. U tohoto autora je patrné, že píše pro širokou veřejnost. Jeho dílo je spíše vyprávění příběhu než odborná literatura. Nicméně i Karel Richter vychází ze zahraničních zdrojů. Dále byly použity články od paní magistry Petry Kodetové. Prvním článkem je Španělské dědictví-klíčový problém evropské politiky druhé poloviny 17. století a Velké bitvy světových dějin: Malplaquet (1709). Zde analyzuje problém španělského dědictví jako největší otázky evropské politiky na sklonku 17. století. Podrobně se zabývá příčinnou problému až do začátku samotné války. Druhý článek analyzuje největší střetnutí války o španělské dědictví, bitvu u Malplaquet. Dopodrobna se zabývá průběhem bojů a strategií vojevůdců armád.

V neposlední řadě též dvousvazkový životopis Marlborough: His Life and Time od Winstona Churchilla. Tento obsáhlý životopis se zabývá osobností vévody z Marlborough. Jsou zde podrobně vylíčeny tažení tohoto vojevůdce v průběhu konfliktu včetně jeho působení ve spolupráci s Evženem. Zdroj je doplněn o spoustu map bojišť a tažení armád. Zabývá se i méně důležitými boji, o kterých je v české literatuře jen malá zmínka, například bitvou o francouzský přístav Toulon. Posledním důležitým zdrojem byl použit životopis Ludvík XIV. Život, doba a války krále slunce od Jiřího Kovaříka. Zde se autor zabývá konfliktem z pohledu Francie včetně map důležitých střetnutí.

I. Začátek konfliktu

1.1. Princ Evžen Savojský

Princ Evžen Savojský se narodil 18. října 1663 v Paříži. Jeho rodiči byli Evžen Mořic, princ Savojsko–Carignanský a hrabě ze Soissons a Olympie Manciniová. Evžen tudíž patřil do vyšších kruhů ve společnosti a byl též pokrevně spřízněn s Bourbony, španělskou linií Habsburků a se savojskou dynastií.¹ Už od svého dětství byl předurčen k dráze duchovního, proto se mu posměšně přezdívalo „malý abbé“. Toto předurčení se potvrdilo v dospívání, protože svým vzrůstem a tělesnou konstitucí nebyl vzorem typického vojáka. Ani vzhledem nemohl moc oslňovat, ovšem co mu chybělo na těle i kráse, to doplňoval velkou inteligencí a bystrým myšlením. Přestože se nikdy nepočítalo s jeho vojenskou kariérou, malý Evžen si nic jiného nepřál.² Jeho dědečkem byl vojevůdce z třicetileté války Tomáš František Savojsko–Carignanský.³ V roce 1683 dvacetiletý Evžen požádal krále Ludvíka XIV. o přidělení do armády. Francouzský král ho však odmítl. Evžen byl zklamán a rozčilený zároveň. Evženova nenávist proti Francii začíná právě tímto odmítnutím.⁴ Proto se obrátil na rivala Ludvíka XIV., císaře Leopolda I.

Rakousko bylo ve válečném stavu s Osmany, v roce 1683 byla Vídeň dokonce obléhána.⁵ Když během bojů padl Evženův bratr, který byl v Habsburských službách, budoucí vojevůdce odjel do Vídně požádat císaře, zda by mohl převzít bratrův pluk dragounů. Začátkem července 1683 odjel do Pasova,⁶ kam se císař Leopold I. uchýlil po obklíčení Vídně. Během svého odjezdu Evžen prohlásil, že *„jestli se někdy vrátí do vlasti, pak jen v čele vojska a se zbraní ruce“*.⁷ Po příjezdu do Pasova získal audienci přímo u císaře.

¹ VLNAS, Vít, *Život a sláva barokního válečníka. Princ Evžen Savojský*, Praha 2001, s. 7–8.

² PERNES, Jiří, *Historie habsburské armády 1526-1918. Pod císařským praporem*, Praha 2003 s. 111.

³ VLNAS, s. 8.

⁴ BROŽ, Ivan, *Manažeři války*, Praha 2003, s. 8.

⁵ VONDRA, Roman, *Leopold I. Osobnosti české historie*. In: *Historický obzor* 21, 2010, 5/6, s. 139.

⁶ Pasov je město v Bavorsku, na jihu Německa, u hranice s Rakouskem.

⁷ VLNAS, s. 26.

Leopold Evženovi svěřil hodnost kapitána a převedl ho do dragounského pluku a ještě roku 1683 se účastnil válčení v Uhrách. Následně se Evžen již v hodnosti velitele svého pluku v září 1683 zúčastnil bojů u Vídně.⁸ V roce 1685 byl Evžen jmenován generálem. Císař Leopold I. ho tak ocenil za příkladné velení a obětavost v bitvě u Budína. V 90. letech 17. století se Evžen znovu vyznamenal na bojišti v Itálii proti Francouzům. Když se Ludvík XIV. dověděl o Evženově kariéře v Habsburském vojsku a o porážkách, které způsobil jeho armádám, snažil se přesvědčit mladého velitele k návratu do Francie.⁹ Ovšem Evžen byl neochvějně loajální císaři Leopoldovi. Byl vděčný, že mu dal šanci a navíc nemohl zapomenout na odmítnutí francouzského krále, proto zůstal v habsburských službách. Po italském tažení byl nakonec jmenován polním maršálem.¹⁰

V druhé polovině 90. let propukl nový konflikt s Osmany. Evženovi bylo svěřeno velení všech armád bojujících proti nim. Znovu se vyznamenal zejména 11. září v bitvě u Zenty. Po této porážce byli Osmané na ústupu a princ Evžen pokračoval v jejich pronásledování podél Dunaje. Naprostou porážkou u Zenty a následným štváním je donutil podepsat v roce 1699 Karloviský mír.¹¹

Tím skončilo na dlouhou dobu Osmanské nebezpečí a Evžen získal velkou slávu po celé Evropě. Byl označován za nejlepšího vojevůdce Rakouska a po polském králi Janu III. Sobieskim je největším „turkobijcem“. Dragounský pluk, kterému Evžen velel, byl nakonec pojmenován po svém veliteli a až do roku 1918 měl svůj domov v Čechách, konkrétně v Lounech.¹²

⁸ BROŽ, s. 9.

⁹ PERNES, s. 111.

¹⁰ VLNAS, s. 106.

¹¹ BORITZKA, Jiří, *Válka prince Evžena 1716–1718*. In: Historický obzor 19, 2008, 1/2, s. 2.

¹² VLNAS, s. 69

1.2. Začátek války o španělské dědictví

V září 1665 zemřel španělský král Filip IV. a na trůn nastoupil jeho jediný syn, čtyřletý Karel II. Tento panovník byl příslušníkem španělské větve Habsburků a kvůli jeho četným nemocem nikdo neočekával, že se dožije dospělosti.¹³ Po celou dobu jeho vlády se pokládala otázka, kdo nastoupí na španělský trůn a získá Španělsko, Království obojí Sicílie, Španělské Nizozemí a všechny zámořské kolonie.

V úvahu přicházely kvůli přímým rodinným vazbám s Karlem II. dvě rodové linie, francouzští Bourboni a rakouská větev Habsburků.¹⁴ O španělský trůn se tak ucházel Filip z Anjou, vnuk krále Ludvíka XIV., a arcivévoda Karel Rakouský, druhý syn císaře Leopolda I. Koncem 90. let 17. století se zdravotní stav Karla II. rapidně zhoršil a otázka španělského dědictví se stala nejdůležitějším tématem tehdejší evropské politiky.

Karel II. 1. listopadu roku 1700 zemřel a podvodem zinscenovaným jeho zpovědníkem určil v poslední vůli jediným dědicem Španělska a všech jeho území Filipa z Anjou.¹⁵ Španělská šlechta uznala Filipa koncem listopadu téhož roku králem, a ten 18. února roku 1701 usedl v Madridu na trůn již jako Filip V.¹⁶ Leopold I. tuto závěť neakceptoval a šel kvůli španělskému dědictví do války.¹⁷

Roku 1701 začala válka o španělské dědictví. Na počátku konfliktu Rakousko stálo osamoceno proti koalici Francie, Bavorského kurfiřtství, Savojska, Španělska a Portugalského království. V druhé polovině roku 1702 se zformovala protifrancouzská koalice Rakouska, Anglie, Nizozemí, Braniborského, Hannoverského a Saského kurfiřtství,¹⁸ Hessenska a Dánského království. Do této koalice vstoupilo v letech 1703 a 1704 Savojsko vévody Viktora Amadea, které změnilo strany stejně jako Bavorské kurfiřtství

¹³ KODETOVÁ, Petra, *Klíčový problém evropské politiky druhé poloviny 17. století. Španělské dědictví*, In: Historický obzor 22, 2011, 5/6, s. 98.

¹⁴ BĚLINA, Pavel, FIDLER, Jiří, HAVEL, Petr, KUČERA, Jan P, LÁNÍK, Jaroslav, PILÁT, Vladimír, *Dějiny evropské civilizace II*, Praha, Litomyšl 1997, s. 52.

¹⁵ VLNAS, s. 134.

¹⁶ KODETOVÁ, s. 106.

¹⁷ SKŘIVAN, Aleš, *Evropská politika 1648–1914*, Praha 1999, s. 35.

¹⁸ Od roku 1701 Pruské království.

a Portugalské království.¹⁹ Hlavními bojišti se stal Apeninský poloostrov a území Svaté říše římské a od roku 1703 se konflikt rozrostl na Pyrenejský poloostrov a do Uherského království.²⁰

V tomto konfliktu se zrodilo přátelství mezi princem Evženem a Johnem Churchillem, vévodou z Marlborough. Tento vojevůdce bojoval ve službách Anglie a v pozdějších fázích války po boku prince Evžena.

Evžen Savojský byl jmenován vrchním velitelem armády v Itálii 21. listopadu roku 1700. Do velitelského štábu si vybral Karla Františka hraběte Commercyho jako svého zástupce. Velitelem jezdeckva jmenoval lotrinského prince Charlese–Thomase Vaudémonta. Pěchotě velel Guidobald Starhemberg.²¹ Evžen poté vypracoval plán a cíle tažení. Před koncem roku 1700 s armádou čítající 24 000 vojáků chtěl vstoupit do Itálie a zabezpečit sever, kde hrozilo největší nebezpečí pro Rakousko. Proti plánu se stavělo několik členů z okruhu císaře Leopolda, zejména nový prezident Dvorské válečné rady Jindřich František, hrabě Mansfeld.²²

Evžen měl oporu mezi členy takzvané „reformní strany“, kteří se sdružovali kolem korunního prince Josefa I. a byli opozicí proti lidem z okruhu císaře Leopolda I.²³ Mezi nejvýznamnější členy „reformní strany“ patřil kromě Evžena i Jan Václav Vratislav z Mitrovic, který působil jako vyslanec v Londýně.²⁴

Císařská armáda se však nestihla včas shromáždit a vyrazit do Itálie před příchodem nepřátelské armády. Začátkem ledna roku 1701 vojsko čítající 41 000 mužů složené z Francouzů, Savojců a Španělů pod velením maršálů Nicolase, vévody Catinata, René de Froullay, markýze Tésseho a vévody Savojska Viktora Amadea vylodilo u Janova a postupovalo do Lombardie, kde vybudovalo předmostí.²⁵ Maršál Catinat zatarasil cesty podél řeky Adiže,²⁶

¹⁹ VLNAS, s. 136.

²⁰ GALANDAUER, HONZÍK, *Osud trůnu habsburského*, Praha 2013, s. 135.

²¹ VLNAS, s. 136.

²² Tamtéž, s. 138.

²³ ČORNEJOVÁ, Ivana, RAK, Jiří, VLNAS, Vít, *Habsburkové v českých dějinách. Ve stínu tvých křídél*, Praha 1995, s. 133.

²⁴ VLNAS, s. 138.

²⁵ KOVAŘÍK, Jiří, *Život, doba a války krále Slunce. Ludvík XIV.* Třebíč 2013, s. 437.

²⁶ Adiže je řeka v severní Itálii na území Benátska.

kterými by mohla císařská armáda postupovat. Evžen zatím zůstával ve Vídni a pracoval na plánu přechodu Alp až k Veroně,²⁷ čímž by vpadl Catinatovi do zad. Císař tento plán posvětil a Evžen okamžitě odjel do vojenského ležení poblíž městečka Rovereto,²⁸ kde se soustředila císařská armáda.²⁹

Začátkem května 1701 Evžen dorazil do Rovereta a okamžitě začal realizovat přechod Alp. Prvním krokem bylo zaměstnání Francouzů klamnými manévry. U Rivy³⁰ nechal rozmístit čluny pro přeplavení Gardského jezera³¹ a nařídil útok na předsunutý francouzský tábor.³² Poté 28. května 1701 princ vyrazil s armádou v počtu 18 000 mužů přes Alpy. Po pár dnech pochodu císařské vojsko opustilo u Verony podhůří Alp a začalo operovat v zádech francouzské armády. Maršál Catinat vůbec netušil co by nyní mohl rakouský vojevůdce udělat. Evžen se vyhýbal boji, nejdříve chtěl Catinata zmást a donutit ho rozdělit síly. Catinat přesně toto také učinil.³³

Následně Evžen vedl svou armádu podél řeky Adiže na západ, cestou se vyhnul pevnosti Mantova a jeho předsunuté oddíly se dostaly až k řece Pád. Na území mantovského vévody se odehrála 9. července 1701 u osady Carpi první bitva tohoto konfliktu.³⁴ Evžen po celonočním pochodu napadl oddíl pod velením maršála Tésse. Po hodinové bitvě se Francouzi stáhli, ale ztratili 600 mužů. Toto vítězství poskytlo císařským vojákům psychologické a morální povzbuzení.³⁵

Po střetnutí u Carpi se Francouzi stáhli až k řece Soncio, čímž nechali nechráněný Milán. Po této porážce a kvůli neshodám se savojským vévodou Viktorem Amadeem byl odvolán maršál Catinat a na post vrchního velitele byl dosazen Francois de Neufville, vévoda Villeroy. Ten dostal přesné rozkazy

²⁷ Verona je město v severní Itálii v oblasti Benátsko a hlavní město provincie Verona.

²⁸ Rovereto je italské město v provincii Trentino. Leží na jih od Trenta.

²⁹ RICHTER, Karel, *Pán bitevních polí. Princ Evžen Savojský*, Třebíč 2000, s. 131.

³⁰ Riva del Garda je město v Itálii v provincii Trentino, ležící severně od Gardského jezera. Město je krátce známé jako Riva.

³¹ Gardské jezero je největší italské jezero, které se nachází na severu země mezi Alpami a Pádskou nížinou v regionech Tridentsko–Horní Adiže, Veneto a Lombardie.

³² RICHTER, s. 132.

³³ VLNAS, s. 141–143.

³⁴ Carpi je italské město v oblasti Lombardie.

³⁵ KOVAŘÍK, s. 437.

donutit prince Evžena k bitvě a ukončit jeho akce v Itálii.³⁶ Evžen se však stále vyhýbal boji, jelikož nejdříve si musel zajistit zásobování a doplnit stavy v plucích. Pochodem na západ donutil Francouze opustit pozici na Monte Baldo.³⁷ Nečekanou změnou trasy dorazil počátkem srpna roku 1701 k městu Povegliano u Gardského jezera. Zde se spojil s částí své armády a postavením mostu přes řeku Mincio si otevřel zásobovací cestu do Tyrolska.³⁸ Stav Evženovy armády čítal ke konci léta roku 1701 na 32 000 mužů. Nyní byl připraven postavit se francouzskému vojsku.³⁹ Evžen si místo bojiště zvolil sám. Stalo se jím městečko Chiara, ležící mezi Brescií⁴⁰ a Milánem, kde se císařské jednotky opevnily a 1. září roku 1701 zde svedly bitvu.⁴¹

Císařská armáda se uchýlila na návrší obklopené ze tří stran vodou a postavením valů se připravila na útok Francouzů. Tato pozice byla velice výhodná kvůli úzkému přístupu na návrší, který nedovoloval širší rozložení vojska, a tudíž byla eliminována početní převaha Francouzů. I přes nevýhodné podmínky maršál Villeroy zaútočil, aniž by nejprve provedl dělostřeleckou přípravu. Po několika hodinách boje se císařskému vojsku podařilo obrátit Francouze na ústup. Ztráty na francouzské straně čítaly 2 000 mužů, obránci přišli přibližně o 150 vojáků.⁴² Princ Evžen zůstal v Chiaře několik dní, než začal opět manévrovat se svojí armádou.

Zabral rozsáhlé území Mantovského vévodství. Obsadil města Ustiniano a Cenato, odkud bylo možné kontrolovat cesty k pevnosti Mantova a k městu Cremona. Dále získal města Marcaria, Borgoforte, Governolu, Ostiglio, Ponte Molinu a pevnost Torre d'Oglio. Z celého vévodství zůstalo maršálu Villeroyovi pouze město Goito a pevnost Mantova, které byly sevřeny blokadou.⁴³ Ke konci roku 1701 se obě armády uchýlily do zimních ubikací. Francouzi poblíž města Cremona a císařská armáda se rozmístila na území

³⁶ VLNAS, s. 144.

³⁷ Monte Baldo je hora v Gardských horách ve Východních Alpách. Nachází se v severní Itálii na hranicích oblastí Tridentsko–Horní Adiže a Benátsko východně od Gardského jezera.

³⁸ RICHTER, s. 135.

³⁹ VLNAS, s. 144.

⁴⁰ Brescia je italské město v Lombardii, hlavní město stejnojmenné provincie a po Milánu druhé největší lombardské město.

⁴¹ RICHTER, s. 134–135.

⁴² VLNAS, s. 145.

⁴³ RICHTER, s. 138.

mantovského vévody. Přes zimu pokračoval princ Evžen v přepadových akcích jezdeckta a na přelomu ledna a února roku 1702 vymyslel další ze svých ambiciózních plánů, přepadení Cremony.⁴⁴

1.3. Přepadení Cremony a bitva u Luzzara

Hlavním problémem Evžena na přelomu let 1701–1702 byl nedostatek zásob a peněz pro armádu. Bez přestávky psal dopisy do Vídně dokonce samotnému císaři. Evženovi přátelé se mu snažili pomoci, ale ani princ Josef I., který se měl ujmout velení na rýnské frontě, nedokázal pomoci. V lednu roku 1702 navštívil Evžena v císařském ležení páter cremonského kláštera. Za peníze prozradil pozici starého akvaduktu vedoucího do fary v Cremoně. Evžen následně vymyslel plán na zajištění maršála Villeroye a obsazení města.⁴⁵

Na konci ledna roku 1702 vybraný oddíl granátníků v počtu 400 mužů v noci vstoupil do města a zneškodnil stráž u brány.⁴⁶ Následně zbytek vojska vpadl do města. Zatímco pěchota začala zabírat důležité pozice ve městě, Evžen v čele jízdy pokračoval ke druhé bráně, kde očekával posily pod velením prince Vaudémonta, který by dokončil obsazení Cremony. Naneštěstí byl postup Vaudémontových mužů zastaven francouzskými oddíly nedaleko Cremony při přechodu mostu. V Cremoně se obránci rychle vzpamatovali a postavili se císařské armádě na odpor. Během bitvy ve městě byl zajat vévoda Villeroy a odveden na velitelství prince Evžena na radnici v centru města. Po několika hodinách bojů princ Evžen raději ustoupil, protože se do Cremony stahoval zbytek francouzské armády a jeho mužům hrozilo obklíčení a porážka.⁴⁷

I když Evžen Cremonu nedobyl, zajal vrchního velitele Francouzů, velký počet důstojníků a získal značné množství zásob a výzbroje. Po zajištění Villeroye

⁴⁴ KOVAŘÍK, s. 439.

⁴⁵ VLNAS, s. 146.

⁴⁶ RICHTER, s. 142–143.

⁴⁷ KOVAŘÍK, s. 439.

se vrchním velitelem stal Louise–Joseph de Bourbon, vévoda z Vendôme. Tento velitel do budoucna ukázal jako rovnocenný soupeř prince Savojského.⁴⁸

Císařská armáda se po Cremoně soustředila na obsazení pevnosti Mantova, které velel maršál Tésse. Kvůli nedostatku sil princ Evžen rozhodl pouze zahájit blokádu a udržet linii Pád–Mincio. Zásobování armády stále vážlo a ve vojsku propukly nemoci.⁴⁹ Na přelomu let 1701-1702 Evžen stále naléhal na Vídeň kvůli zásobám, ale jeho žádosti zůstávaly bez odpovědi. Proto poslal podmaršálka a uherského šlechtice Jánoše Pálffyho do Vídně, aby přímo císaři vypověděl o stavu své armády. Hrabě Mansfeld nezvládal své povinnosti prezidenta Dvorské válečné rady a dokonce i císař dospěl k tomuto názoru. Naneštěstí neměl Mansfelda kým nahradit, a ten proto zůstal ve své funkci.⁵⁰ Začátkem roku 1702 měla císařská armáda 33 000 mužů, což byla třetina Vendôмова vojska.⁵¹

Princ Evžen na začátku jara roku 1702 přemístil velitelský štáb do města Curtatone,⁵² kam si nechal přinášet podrobné informace o postupu Francouzů. Když se Vendôme ubytoval v nedaleké Rivalentě, Evžen měl v úmyslu zopakovat únos z Cremony. Akce se uskutečnila v noci z 15. na 16. června roku 1702.⁵³

Skupina 200 granátníků pod velením generálního adjutanta markýze Davii se přeplavila přes severní cíp Gardského jezera a pochodovala k domu, kde spal Vendôme. Jeden z Daviových mužů omylem stiskl spoušť, celá akce tak byla prozrazena a Davia se musel stáhnout.⁵⁴

Za čtyři dny na to Vendôme zaútočil na Evženův tábor v Curtatone. Princ se domníval, že zvítězí pomocí taktiky z Chiary. Vendôme však nejdříve počkal na zbytek svých mužů a teprve druhý den nechal ostřelovat císařský tábor, které trvalo celý den. Večer se Vendôme stáhl zpět do Rivalty, protože útokem na dobře opevněného nepřítele by zbytečně ztratil mnoho mužů a raději

⁴⁸ VLNAS, s. 148.

⁴⁹ Tamtéž, s. 150.

⁵⁰ RICHTER, s. 147.

⁵¹ VLNAS, s. 150.

⁵² Město v provincii Mantova.

⁵³ RICHTER, s. 148–149.

⁵⁴ VLNAS, s. 151.

se rozhodl, že Evžena v Curtatone obklíčí. Evžen chtěl tomuto předejít a rozhodl se stáhnout až k Ostigliu, čímž musel uvolnit blokádu Mantovy a opustit většinu území získaných roku 1701.⁵⁵

Začátkem července 1702 se španělský král Filip V. vylodil v Neapoli a zamířil do Milána, kde se ujal vedení španělské armády.⁵⁶ Toužil po zisku vavřínů na bitevním poli, což se mu podařilo 26. července v bitvě u Santa Vittorie. Zde porazil rakouský sbor kyrysníků pod velením markýze Annibala Viscontiho, což byla největší porážka císařské armády od přechodu Alp.⁵⁷ Evžen mezitím zůstal v Ostigliu a byl rozhodnut zabránit obklíčení své vyčerpané armády riskantním útokem proti Francouzům. Když Vendôme rozdělil své vojsko a pokusil se císařské dostat do kleští, Evžen vyrazil proti jižnímu křídlu, které již dobylo městečko Luzzara.⁵⁸ Princ zformoval svojí 25 000 armádu do dvou pochodových kolon. Pravému křídlu velel maršál Commercy. Levému křídlu a středu veleli Princ Evžen a Guidobald Starhemberg. Bitva se uskutečnila 15. srpna roku 1702 u Luzzara.⁵⁹ Útočící císařské armádě se zde postavilo na odpor 30 000 Francouzů.

Císařští zaútočili rovnou z pochodu. Jako první napadla jízda maršála Commercyho předsunutý oddíl Francouzů a obrátila jej na útěk. Evžen musel převzít velení na pravém křídle poté co maršál Commercy padl. Bitva probíhala celé odpoledne až do pozdního večera, kdy císařské vojsko opanovalo bojiště. Celkové ztráty činily 2 500 padlých a raněných císařských vojáků a 4 000 francouzských vojáků.⁶⁰

Po této bitvě byly obě armády vyčerpané. Ta francouzská se soustředila pouze na posilování svých pozic a císařská opustila zbytek dobytých území a stáhla se do podhůří Alp.⁶¹

⁵⁵ RICHTER, s. 150–152.

⁵⁶ KOVAŘÍK, s. 442.

⁵⁷ VLNAS, s. 151.

⁵⁸ RICHTER, s. 152–154.

⁵⁹ Luzzara je obec v provincii Reggio Emilia, Emilia–Romagna. Nachází se na severním konci provincie a je ohraničen řekou s názvem Po na severu, stejně jako provincie Mantova a region Lombardie.

⁶⁰ VLNAS, s. 151.

⁶¹ KOVAŘÍK, s. 442.

2. Boje v jižním Německu

2.1. Společné operace s vévodou Marlboroughem

Na počátku roku 1703 princ Evžen Savojský přijel do Vídně, aby zde osobně sehnal prostředky pro svoji italskou armádu. Zjistil však, že Itálie již není v centru císařova zájmu, protože hlavní síly Rakouska byly soustředěny v jižním Německu a v Uherském království. Leopold I. odvolal hraběte Mansfelda z čela Dvorské válečné rady a místo něj jmenoval Evžena.⁶² Jeho přítomnost v čele tohoto postu byla příslibem zlepšení stavu armád, k čemuž také brzy došlo.

Na začátku roku 1703 vpadl bavorský kurfiřt Max Emmanuel do Tyrolska. Ve spojení s Vendômem chtěl zaútočit na Vídeň. Proti této armádě vypuklo sedlácké povstání pod vedením Martina Sterzingera a princ Evžen poslal menší oddíl, aby rolníky v Tyrolsku podpořil. U Landecku⁶³ sedláci obrátili nepřátelskou armádu na ústup a Max Emmanuel se stáhl do Bavorska.⁶⁴

Další frontou, na kterou se musel princ Evžen soustředit, byly Uhry, protože v Sedmihradsku propukla rebelie pod vedením Františka II. Raköcziho a Mikuláše Bercsenyiho.⁶⁵ Princ Evžen na přelomu let 1703-1704 neprodleně odjel do Prešpurku, aby zajistil nápravu věci a postaral se o adekvátní postup proti rebelům. Prvním krokem bylo okamžité odvolání dosavadního velitele maršála Leopolda Josefa, hraběte Šlika, který dopustil obsazení velké části Uher vzbouřenci. Na jeho místo byl jmenován maršál Jánoš Pálffy.⁶⁶

Začátkem roku 1704 se bavorský kurfiřt Max Emmanuel zopakoval vpád do Rakouska. Během svého postupu obsadil Pasov a pokračoval až k Traunu.⁶⁷ Princ Evžen se dozvěděl o nebezpečí obležení Vídně a přijel sem z Prešpurku, aby zorganizoval obranu. Max Emmanuel ovšem zastavil postup a čekal na francouzské posily pod vedením maršálů Camille d'Houstun de la Baume

⁶² VLNAS, s. 159–160.

⁶³ Landeck je okresní město v okrese Landeck v Rakousku v spolkové zemi Tyrolsko.

⁶⁴ RICHTER, s. 161–162.

⁶⁵ GALANDAUER, HONŽÍK, s. 135.

⁶⁶ VLNAS, s. 168–169.

⁶⁷ Traun je rakouské okresní město ve spolkové zemi Horní Rakousy. Leží na řece Traun.

Tallarda a Ferdinanda, hraběte Marsina.⁶⁸ Evžen s dalšími členy Dvorské válečné rady promýšlel situaci na bojištích. Velení v Itálii po Evženovi převzal maršál Starhemberg, který prošel pádskou nížinou do Piemontu, aby posílil vojska vévody Viktora Amadea. Savojsko se totiž 8. listopadu 1703 přidalo k protifrancouzské koalici.⁶⁹ V Uhrách držel pozice maršál Jánoš Pálffy, ve Flandrech bojoval John Churchill, vévoda z Marlborough s anglo–nizozemskou armádou, a boje na Pyrenejském poloostrově si vzaly na starost Anglie a Nizozemí. O tyto oblasti bylo postaráno a Evžen se mohl soustředit na frontu v Německu a Bavorsku.⁷⁰

Evžen vymyslel plán postupu proti Tallardovi a Maxu Emmanuelovi a vyslanec v Londýně, hrabě Vratislav, ho prosadil v Londýně s podporou vévody z Marlborough. Kvůli početní převaze nepřátel se muselo císařské vojsko spojit s anglo–nizozemskou armádou. Anglickému vojevůdci se tento nápad velice zamlouval, protože už dlouho si přál osobně poznat prince Evžena.⁷¹

John Churchill byl vážený vojevůdce a šlechtic a též vůdce vládnoucí strany Whigů.⁷² Jeho manželka byla dvorní dámou, důvěrnicí a dokonce příbuznou královny Anny. Proto svému postavení mohl děkovat také své ženě.⁷³

Plán spojit vojska narážel na neochotu Nizozemí, kterému hrozil útok ze strany Francie. Proto se John Churchill uchýlil k malé lži. Řekl pouze o přesunu armády k Mosele a poté rozdělil své síly. S jednou částí, přibližně 19 000 vojáků, vyrazil 19. května 1703 do Německa.⁷⁴ Pochodem se odřizl od zásobování z Nizozemí, a proto ho musel zajistit ve vesnicích a městech po

⁶⁸ VLNAS, s. 174.

⁶⁹ RICHTER, s. 162.

⁷⁰ Tamtéž, s. 175.

⁷¹ VLNAS, s. 180.

⁷² Whigové byli jedna ze dvou původních politických stran (druhou byli Toryové) v Anglii a později ve Velké Británii od konce 17. století do poloviny 19. století.

⁷³ KOVÁŘ, Martin, *Ve víru vnitropolitických zápasů a války o dědictví španělské (1702–1708). Anglie královna Anna (1. část)* In: Historický obzor 8, 1997, 9/10, s. 196.

⁷⁴ Obrazová příloha, mapa 1.

cestě. Během pochodu po Německu se k anglo-nizozemské armádě připojilo na 15 000 mužů z Hannovera, Hessena a Pruska.⁷⁵

Současně s postupem vévody z Marlborough vyrazil princ Evžen přes Tyroly a Vorarlberg⁷⁶ a začátkem června 1704 dorazil na velitelství Ludvíka Bádenského v Ehingenu u Ulmu.⁷⁷ Na postup se dali i Francouzi pod velením maršálů Tallarda a Marsina. Bavorský kurfiřt potřeboval posily a zásoby, a proto Tallard vyrazil na cestu s armádou 24 000 mužů. Po přechodu Rýnu u města Rheinau se spojil s generálem de Coigny. S touto posilou měl Tallard k dispozici 37 000 mužů a cestou přes Freiburg⁷⁸ a Schwarzwald 20. května 1703 dorazil do bavorského ležení. Vůdci francouzsko-bavorské armády se kvůli nevýhodnému postavení raději stáhli do svých výchozích pozic. Max Emmanuel se vrátil k městu Ulm a Tallard se stáhl do Alsaska. Oba velitelé raději počkali, co učiní Evžen, vévoda z Marlborough a markrabě Bádenský.⁷⁹

Marlborough překročil 26. května 1704 u Coblenze Rýn, pokračoval přes Ladenburg a 10. června se setkal s princem Evženem u Heilbronnem.⁸⁰ Za tři dny se připojili k Ludvíku Bádenskému, aby naplánovali společnou operaci na obsazení Bavorska a porážení francouzsko-bavorské armády.⁸¹ Jednání probíhalo v obecné shodě, dokud vévoda z Marlborough neprojevil přání řídit operace na Dunaji společně s Evženem a Markrabě by se v takovém případě ujal zajišťovacích operací. Ludvík Bádenský se proti tomuto přání ohradil a neshody nakonec urovnal princ Evžen s nabídkou, že se zajišťovacích operací zhostí sám. Na konci porady byl vymyšlen plán budoucích operací. Evžen bude na Rýně poutat Tallarda, Markrabě s vévodou Marlboroughem napadnou u Ulmu spojené francouzsko-bavorské vojsko a poté s výhodou

⁷⁵ JÖRGENSEN, Christer, PAVKOVIC, Michael F., RICE, Rob S., SCHNEID, Frederick C., SCOTT, Chris L., *Vybavení, bojeschopnost a taktika. Bojové techniky raného Novověku 1500 n.l.-1763 n. l.*, Praha 2007, s. 156.

⁷⁶ Vorarlbersko, německy Vorarlberg je nejzápadnější a po Vídni druhá nejmenší rakouská spolková země.

⁷⁷ Ulm je město v německé spolkové zemi Bádensko-Württembersko u hranice s Bavorskem.

⁷⁸ Freiburg im Breisgau je historické město v německé spolkové zemi Bádensko-Württembersko. Leží mezi Rýnem a pohořím Schwarzwald, asi 30 km od francouzských a asi 45 km od švýcarských hranic.

⁷⁹ RICHTER, s. 178.

⁸⁰ Heilbronn je město na jihu Německa. Leží na řece Neckar ve spolkové zemi Bádensko-Württembersko.

⁸¹ VLNAS, s. 182-183.

početní převahy napadnou zbytek Francouzů pod velením vévody Villeroie a Tallarda.

Po naplánování postupu se vojevůdci vrátili ke svým armádám. Evžen dorazil ke svému vojsku do Rastattu⁸² 15. června 1704. Chtěl zabránit přechodu nepřátelského vojska přes Rýn a následně přes Dunaj, a proto nechal zabezpečit a hlídat pravý břeh Rýna.⁸³

Jak princ Evžen očekával, maršál Tallard rozdělil armádu a se svojí částí se vydal 3. července přes Rýn.⁸⁴ Evžen věděl, že ho nedokáže zastavit, ale byl odhodlán přechod Francouzů co nejvíce ztížit. Proto rozkázal posádce v opevněném městě Bilingen, aby neustupovala a bojovala do krajnosti, a sám začal chystat armádu na pochod, aby předběhl Tallarda. Evžen nemohl dopustit spojení nepřátelských vojsk, a proto okamžitě rozdělil svoji armádu na dvě části. První část, přibližně 12 000 mužů, nechal hlídat břeh Rýna před Villeroiem a s druhou částí, čítající na 20 000 vojáků, se vydal k Dunaji.⁸⁵

Souběžně s postupem Francouzů se dala na pochod armáda pod velením Johna Churchilla a markraběte Bádenského. Spojenecké vojsko po svém spojení mělo početní převahu nad Francouzi a Bavorsy pod velením Maxe Emmanuela a maršála Marsina. Spojenci se střetli s nepřátelským uskupením Donauwörth⁸⁶ a jeho obsazením získali vhodné přepraviště přes Rýn. Max Emmanuel se pokusil dobýt město zpět, ale v bitvě o vyvýšenou pevnost Schellenberg spojenci potvrdili držení Donauwörthu.⁸⁷ Max Emmanuel s Marsinem se museli stáhnout až k Augsburgu,⁸⁸ kde vyčkávali příchodu maršála Tallarda s posilami. Maršál Tallard se 3. srpna 1704 přiblížil k pozicím francouzsko-bavorské armády. Ve stejný den se do oblasti dostalo i Evženovo vojsko.⁸⁹ Evžen cestou začlenil posádku města Bilingen do své armády, jižně

⁸² Rastatt je německé město ležící ve spolkové zemi Bádensko-Württembersko asi 22 km jihozápadně od Karlsruhe a asi 12 km od Baden-Badenu.

⁸³ RICHTER, s. 181–182.

⁸⁴ KOVAŘÍK, s. 450.

⁸⁵ RICHTER, s. 184.

⁸⁶ Donauwörth je město v německé spolkové zemi Bavorsko ve vládním obvodu Švábsko.

⁸⁷ PERNES, s. 106.

⁸⁸ Augsburg je historické a univerzitní město v Německu na jihozápadě spolkového státu Bavorsko.

⁸⁹ VLNAS, s. 185.

od Höchstadtu překročil Dunaj a na levém břehu se utábořil mimo dohled nepřátelských armád. Princ Evžen následně odjel za spojeneckými vojevůdci.

Během setkání s vévodou z Marlborough a Ludvíkem Bádenským princ Evžen dlouho káral své spojence za nedostatečně rychlý postup. Podle plánu se mělo po Schellenbergu pochodovat proti Augsburgu a celé okolí obsadit, odříznout město Ulm a následně zaútočit na Mnichov. Při poradě se spojenečtí velitelé shodli na dalším postupu. Marlborough projevil znovu přání velet společně s princem Evženem. Markrabě nic nenamítal, sám se rozhodl, že oblehne pevnost Ingolstadt. Následující dny spojenečtí velitelé stanovili cíle operací: dobytí Ingolstadtu, Ulmu a případně Mnichova.⁹⁰

2.3. Bitva u Höchstadtu⁹¹

Na poradě se Evžen s Johnem Churchillem shodli, že spojením armád budou mít šanci na porážku nepřátelského vojska. Jak princ Evžen přepokládal, Francouzi se přepravili přes Dunaj u města Launingenu a ve srovnání s císařskou armádou měli trojnásobnou převahu.⁹² Francouzsko-bavorské vojsko však promarnilo šanci na útok a umožnilo tak bezproblémové spojení vévody z Marlborough s Evženem.⁹³ Francouzi obsadili celý Höchstadt až k Blindheimu a podél potoku Nebelbach až k Lutzingen rozmístili své jednotky. Na spojenecké straně se jednotky Evžena a vévody z Marlborough rozmístily podél řeky Kesselbach. V noci 13. srpna 1704 pochodovaly spojenecké pluky a eskadrony v síle 52 000 mužů přes Kesselbach až k potoku Nebelbach.⁹⁴

Princ Evžen s vévodou z Marlborough jeli na obhlídku bojiště a hodnotili terén. Potok Nebelbach byl na přechod pěchoty dostatečně mělký, ale jezdeckvo by mělo problémy kvůli bažinatým břehům. Na pravém křídle by mohlo být dělostřelectvo dobře ostřelováno kvůli zvedající se pláni. Z lesů mohla nepřátelská jízda vpadnout do zad pěchoty. Největší problém pro

⁹⁰ RICHTER, s. 184–185.

⁹¹ Obrazová příloha, mapa 2.

⁹² PERNES, s. 109.

⁹³ RICHTER, s. 187.

⁹⁴ VLNAS, s. 187.

spoence představovalo opevněné městečko Blindheim, které bylo opěrným bodem francouzského levého křídla.⁹⁵

Dne 14. srpna v devět hodin ráno začalo francouzské dělostřelectvo ostřelovat spojeneckou pěchotu a pionýry, kteří zřídili pět přechodů a zprůchodnili kamenný most přes Nebelbach. Samotný útok spojenců začal probíhat až kolem poledne, po rozmístění všech sil po celé linii. Vévoda z Marlborough zahájil útok rozkazem dobýt Blindheim. Hned v první vlně jeho vojáci získali dva mlýny u městečka.⁹⁶ Přes potok Nebelbach zaútočila anglická kavalérie, ale byla odražena francouzskými střelci. Stejná situace se opakovala při protiútku francouzské kavalérie. Vévoda z Marlborough osobně vedl pěchotu do boje v tomto sektoru, ale proti francouzské jízdě by neměl šanci, proto vyslal posla k princovi Evženovi pro posily. Evžen tuto situaci již zpozoroval dříve a okamžitě poslal vévodovi císařské kyrysnyky.⁹⁷

Evžen na své straně manévroval se svými pluky, dokud nedorazilo dělostřelectvo, které umlčelo palbu Francouzů. Následně nařídil útok pěchotním plukům a jezdecku. Max Emmanuel poslal do protiútku proti císařské jízdě své eskadrony. Z bitvy jezdeckva se nakonec musela stáhnout spojenecká kavalérie. Princ nařídil výpad, ale bez podpory císařských kyrysnyků byl i tento útok odsouzen k nezdaru.⁹⁸ Evžen usoudil, že proti Maxu Emmanuelovi nemá šanci, pokud nezmění taktiku. Z tohoto důvodu si vyžádal od vévody z Marlborough pěchotu, kterou by podpořil svůj útok. Na levém křídle anglo-nizozemské armády stále neutuchala palba, a proto se princ Evžen rozhodl, že nebude čekat na posily a zaútočí okamžitě s kavalérií. Bavorský kurfiřt odpověděl též jezdeckem a v řeži se znovu ukázala početní převaha nepřítele. Princ Evžen viděl své jezdce ustupovat a jel je osobně zorganizovat a vést do bitvy.⁹⁹

Během přeorganizování jízdy neváhal jednoho ze svých mužů zastřelit, aby znovu zavládl pořádek, naneštěstí byli jezdci bezhlavě na útěku, že ani výhružky exemplárními tresty nepomáhaly zjednat pořádek. Princ Evžen ještě

⁹⁵ JÖRGENSEN, PAVKOVIC, RICE, SCHNEID, SCOTT, s. 157.

⁹⁶ VLNAS, s. 187-188.

⁹⁷ RICHTER, s. 192.

⁹⁸ VLNAS, s. 188.

⁹⁹ RICHTER, s. 193.

vydal rozkazy k uklidnění kavalérie: „Zastavte je, proboha! Obnovte pořádek! Vyložte jim, jak zhanobili čest svých pluků! Zakročte s exemplární přísností! Zbabělce pověsit! Postřílet! Kam chtějí utíkat!“¹⁰⁰ Evžen pochopil, že jízda je nyní bezradná, a proto odjel převzít přímé velení nad pěchotou. Vzal jeden pluk a s dragouny, kteří nepropadli panice při útoku nepřátelské jízdy, obešel levé křídlo Bavorů a vpadl jim do boku. V následné bitvě musel Max Emmanuel ustupovat a znovu přeskupit své pluky.¹⁰¹

Ve středu bojiště a na pravém křídle vévoda Marlborough pokračoval a zesiloval útoky proti Tallardovým mužům. Jediná jednotka, která se ještě držela, byla v obklíčeném Blindheimu. Maršál Tallard se osobně vydal do Blindheimu, aby s pomocí zdejší jednotky mohl ještě zachránit zbytky své armády. Při cestě, byl zajat dragouny, kteří ho vzali do zajetí a odvedli pryč z bojiště.¹⁰²

Na křídle prince Evžena se též schylovalo ke konečnému útoku. Bavorský kurfiřt i maršál Marsin poznali, že bitva skončila, a proto vydali rozkazy k ústupu. Princ Evžen viděl nepřátelské vojsko ustupovat a nařídil pronásledovat nepřítele. Francouzské armádě zůstal poslední opěrný bod, město Blindheim. Vévoda Marlborough, aby předešel dalším ztrátám na životech, vyzval obránce ke kapitulaci. Po chvíli váhání nakonec tak posádka Blindheimu učinili.¹⁰³

Bitva u Höchstadtu, skončila porážkou francouzsko-bavorské armády. Celkově zde Francouzi a Bavoři přišli o 22 000 mužů, velké množství zbraní, munice a vozů se zásobami. Spojenci ztratili 8 000 mužů.¹⁰⁴

Spojenecká armáda následně dorazila k Ulmu, kde se k Evženovi a vévodovi Marlborough připojil markrabě Bádenský, aby naplánovali dobytí pevnosti Landau a následné obsazení Bavorska. Max Emmanuel, tábořící poblíž Ulmu, dostal od Evžena a vévody z Marlborough poslední nabídku k opuštění bourbonské koalice. I tuto nabídku odmítl a na konci srpna 1704 se

¹⁰⁰ RICHTER, s. 194.

¹⁰¹ PERNES, s. 109.

¹⁰² VLNAS, s. 189.

¹⁰³ KOVAŘÍK, s. 456.

¹⁰⁴ VLNAS, s. 190.

u Donaueschingen¹⁰⁵ na Rýně setkal s maršálem Villeroyem, aby společně zachránili zbytky francouzské armády a co nejvíce ztížili postup prince Evžena, vévody z Marlborough a markraběte Bádenského.

Princ Evžen pověřil hraběte Vratislava, aby dojednal s manželkou Maxe Emmanuela kapitulaci všech bavorských vojáků. Sám odjel do Rasttatu, odkud překročil řeku a dorazil k pevnosti Landau. Markrabě se 10. září 1704 ujal dobývání a princ Evžen s Marlboroughem zajišťovali krytí. Ludvík Bádenský odmítal vzít pevnost ztečí a kvůli své vyšší hodnosti mu nemohl Evžen nic rozkazovat, a proto do císařského tábora k Landau přijel osobně korunní princ Josef I., aby sjednal nápravu věcí. Kromě dobytí Landau bylo nutné zajistit pozice na řece Mosele, aby byla vytvořena cesta pro vpád do samotné Francie.¹⁰⁶

Josef I. během porady s Evženem a Marlboroughem posvětil jejich plán operací na Mosele a dobytí měst Trevír a Trarbach. Hlavní úlohu zde sehrál vévoda z Marlborough, zatímco princ Evžen řídil zajišťovací akce. Princ Evžen však nevydržel pouze hlídat maršála Villeroye a měl v úmyslu obsadit opevněné město Breisach.¹⁰⁷

Plán na obsazení Breisachu byl opět velice ambiciózní. Od vyzvědače se Evžen dozvěděl o konvoji se zásobami, který každý měsíc v určený den přijížděl do města. Proto nechal zajmout tuto kolonu a vozky a sedláky vyměnil za muže přepadového oddílu. Celý konvoj se bez potíží dostal až před brány Breisachu, polovina vozů se dostala za hradby, ale velitel přepadového oddílu během hádky zastřelil francouzského vojáka. Celá akce tak byla vyzrazena a zbytek císařských vojáků se musel stáhnout.¹⁰⁸

Tento neúspěch byl ovšem vyvážen dobytím pevnosti Landau 23. listopadu 1704 a zajištěním pozic na Mosele. Tím byly cíle pro rok 1704 splněny. Princ Evžen se mohl vrátit do Vídně, aby se soustředil na práci

¹⁰⁵ Donaueschingen je německé město na jihozápadě Bádenska–Württemberska.

¹⁰⁶ RICHTER, s. 201–202.

¹⁰⁷ VLNAS, s. 237.

¹⁰⁸ RICHTER, s. 203.

prezidenta Dvorské válečné rady a pokusil se zlepšit situaci armád v Itálii a v Uhrách.¹⁰⁹

¹⁰⁹ KOVAŘÍK, s. 457.

3. Pokračující boje v Itálii

3.1. Bitva u Cassana

Po návratu do Vídně roku 1705 byl Evžen zaměstnán v Dvorské válečné radě. Prováděl další vojenské reformy a zajišťoval dostatek zásob pro armády. Nejvíce ho ovšem trápila situace v Itálii.¹¹⁰ Lombardské armádě se sice podařilo probojovat do Piemontu a spojit se s vojskem vévody Viktora Amadea, tím ale všechny úspěchy skončily. Francouzi zabrali většinu území v Savojsku a císařské armádě zbývalo pouze pár pevností a samotné hlavní město. U Rovereta se shromažďovaly posily odvelené z Bavorska, ale ty neměly dostatečnou sílu prolomit francouzské linie. Z Falce, Württemberska a Pruska na doporučení vévody z Marlborough byly poslány pluky k posílení jednotek u Rovereta. Evžen naléhal na císaře Leopolda I., aby byl okamžitě poslán do Itálie na pomoc svému bratranci, protože se obával o osud Turína.¹¹¹

Teprve v polovině dubna 1705 byl Evžen vyslán do císařského ležení v Roveretu.¹¹² Po příjezdu ho zastihla zpráva o smrti císaře Leopolda I. 5. května 1705 a novým císařem se stal Josef I.¹¹³ Další špatnou zprávou byl pád poslední spojenecké pevnosti v Piemontu, Mirandoli. Bez ní byl Turín naprosto obklíčen a nebezpečí dobytí města bylo bezprostřední. Evžen během vybavování své armády promýšlel plán na záchranu Turína.¹¹⁴ Ovšem francouzské vojsko pod velením bratra vévody z Vendôme, velkopřevora Řádu maltézských rytířů Filipa de Vendôme, zatarasilo cesty na západ a drželo císařskou armádu v Roveretu.¹¹⁵ Ovšem Evžen v noci z 20. na 21. června 1705 pronikl blokádu a pochodoval k Brescii na řece Oglio. Následně v okolí Bergama porazil španělskou armádu a podle plánu pokračoval až k řece Addě,¹¹⁶ odkud by mohl volně pokračovat do Savojska.¹¹⁷

¹¹⁰ VLNAS, s. 241.

¹¹¹ Tamtéž, s. 253.

¹¹² RICHTER, s. 216.

¹¹³ MIKULEC, Jiří, *Život a vláda barokního Habsburka. Leopold I.*, Praha, Litomyšl 1997, s. 159.

¹¹⁴ RICHTER, s. 217.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 218.

¹¹⁶ Adda je řeka v severní Itálii (Lombardie), levý přítok Pádu.

Naneštěstí se o tomto plánu dozvěděl vévoda z Vendôme, který s částí armády od Turína vyrazil na pomoc bratrovi. Mezitím velkopřevor Filip neustále pronásledoval Evženovi muže. Oba francouzští velitelé chtěli císařskou armádu zastavit na Addě.¹¹⁸ Když Evženovo vojsko dorazilo k řece, byli zde už rozestavené francouzské pluky. Evžen proto změnil směr dále na západ k městečku Lodi, ale po zjištění, že velkopřevor Filip se nachází u městečka Cassano, se Evžen rozhodl zaútočit a díky dvojnásobné početní převaze vyřadit velkopřevorovu armádu.¹¹⁹ Vévoda z Vendôme předvídal, co má Evžen v plánu, a rychle se spojil s bratrem.

Bitva u Cassana se odehrála 16. srpna 1705 odpoledne.¹²⁰ Císařská armáda prvním útokem překvapila Francouze, ale zanedlouho se začala prosazovat početní převaha spojených francouzských vojsk a Evženovi muži byli zatlačováni zpět za Addu. I když měl princ Evžen moment překvapení na své straně, nemohl neustále zacelovat mezery ve svých liniích, a proto se po třech hodinách stáhl z bitvy do města Treviglio.¹²¹ Přes své zranění se Evžen na velitelství snažil zajistit dostatečné zásobování a proviant pro své vojáky. Opět se opakovala situace z roku 1702. Na začátku zimy se císařská armáda uchýlila do zimních ubikací v okolí Lonata.¹²² Evžen využíval všechnen svůj vliv a popularitu, aby zajistil zásoby a nové rekruty pro císařskou armádu.

I vévoda z Marlborough se snažil pomoci, prosadil poslání dalších pluků z Německa do Itálie, protože pád Turína by znamenal ztrátu Itálie. Začátkem roku 1706 Evžen odjel do Vídně, aby zde osobně dohlédl na zásobování svých jednotek.¹²³ Císařská armáda v Itálii bez pořádného vedení utrhla na jaře další porážku od francouzského vojska vévody z Vendôme. Evžen proto okamžitě odjel do Itálie a u podhůří Alp zastavil ústup svých mužů.¹²⁴

¹¹⁷ VLNAS, s 253.

¹¹⁸ RICHTER, s. 223.

¹¹⁹ VLNAS, s 254.

¹²⁰ PERNES, 115.

¹²¹ RICHTER, 224-225.

¹²² Lonato del Garda je město a obec v provincii Brescia v Lombardii v Itálii.

¹²³ VLNAS, s 256.

¹²⁴ RICHTER, s. 234.

3.2. Bitva o Turín

Na přelomu května a června 1706 se císařská armáda nacházela u Gardského jezera a Evžen čekal na posily. Ovšem ze slíbených 60 000 mužů dorazila pouze polovina. Vévoda z Vendôme mezitím budoval obranné pozice mezi řekami Adiže a Mincio, aby bránil Evženovi v postupu. Situace u Turína se zkomplikovala příchodem francouzského vojska, které začalo s obléháním města. Viktor Amadeus se s vojskem čítající 16 000 mužů stáhl do hor a snažil se alespoň narušovat chod francouzského vojska zajímáním zásobovacích vozů.¹²⁵

Proto se Evžen rozhodl, že již nebude čekat na zbytek posil a okamžitě vyrazil k Turínu.¹²⁶ Opevněné pozice vévody z Vendôme jednoduše obešel po dolním toku řeky Adiže. U vesnice Masi překročil řeku a pochodoval dále k Pádu, kterou překročil u města Poleselly¹²⁷ a pokračoval dále na západ na město Parma.¹²⁸

Vévoda z Marlborough mu ulehčil situaci svojí vítěznou bitvou u Ramillies. Jelikož se Ludvík XIV. obával situace ve Flandrech, odvolal vévodu z Vendôme a vrchním velitelem v Itálii jmenoval svého synovce, Filipa Orleánského.¹²⁹

Na konci srpna 1706 Evžen dorazil přes Carpi, Reggiu, Piacenzu¹³⁰ a Parmu do Piemontu k řece Tenaro.¹³¹ Po setkání s Viktorem Amadeem plánoval porážku francouzského vojska a osvobození Turína. Na obhlídce nepřátelských linií vojevůdci zjistili slabinu ve francouzských liniích na severovýchodě od Turína mezi řekami Stura a Dorna-Riparia. O této slabině Evžen prohlásil: *„Zdá se mi, že ti lidé jsou už nyní napůl poraženi.“*¹³²

¹²⁵ VLNAS, s 268.

¹²⁶ Obrazová příloha, mapa 3.

¹²⁷ Polesella je obec v provincii Rovigo v italském regionu Veneto, který se nachází asi 70 kilometrů jihozápadně od Benátek a 11 km na jih od Rovigo.

¹²⁸ KOVAŘÍK, 468.

¹²⁹ PERNES, s. 115.

¹³⁰ Piacenza je italské historické město v oblasti Emilia-Romagna, hlavní město stejnojmenné provincie. Leží nedaleko soutoku řek Pád a Trebia v lombardské rovině.

¹³¹ Město se nachází mezi Apeninami a Pádskou nížinou. Parma je rozdělena na dvě poloviny řekou Parma, přítokem Pádu.

¹³² VLNAS, s. 271.

Začátkem září 1706 se císařská a piemontská armáda začala přesunovat k francouzským pozicím. V ranních hodinách 7. září 1706 spojenci řadili jednotky od řeky Stury až po zámek Lucanto před francouzskými pozicemi, přímo na dostřel francouzských děl.¹³³ Po rozkazu k útoku jako první dorazili k francouzským šancím císařští granátníci, ale byli zatlačeni zpět. Bitva se vyvíjela jako patová, protože třikrát císařská armáda obsadila nepřátelské opevnění, ale třikrát byla zatlačena do výchozích pozic. Zlom na levém křídle spojenců se podařil až lehké jízdě Viktora Amadea, která vjela do mezery ve francouzských liniích a umožnila pěchotě napevno se usadit na opevněních. Následně pionýři mohli zasypat příkopy pro průjezd těžké kavalérie.¹³⁴ Úspěch levého křídla ještě nezaručoval vítěznou bitvu, protože na pravém křídle byly císařské pluky ostřelovány ze zámku Lucanto, který Francouzi proměnili v pevnost. Do bojů se osobně vložil i Filip Orleánský a Evžen viděl, že rozhodnou ztečí by mohli nepřátelé prolomit řady císařského vojska. Celou situaci zachránily pěchotní pluky, které dobyly část opevnění s dělostřelectvem, které následně obrátily proti francouzskému útoku.¹³⁵

Evžen se osobně účastnil bitvy po boku pěchoty na pravém křídle. Během bojů kůň Evžena padl a vojáci začali propadat panice. Po chvíli Evžen vstal, zavolal si pro nového koně a pokračoval v útoku.¹³⁶ Tím podpořil morálku svých mužů a umožnil tak rozhodný útok proti Francouzům. Poslední zteč proti nepřátelským pozicím vedly císařské a piemontské eskadrony pod velením Viktora Amadea a výsledkem bylo zhroucení pravého křídla nepřítele. Filip Orleánský se pokusil o protiútok, ale po nezdaru vydal rozkaz k ústupu až k řece Pád.¹³⁷ Některé francouzské pluky ještě stále bojovaly, ale po zapojení 7 000 obránců z Turína pod velením Wiricha, hraběte Dauna, se daly na ústup. Následně kapitulovala i posádka zámku Lucanto.¹³⁸

¹³³ RICHTER, s. 243.

¹³⁴ KOVAŘÍK, s. 470.

¹³⁵ RICHTER, s. 245

¹³⁶ VLNAS, s. 275.

¹³⁷ RICHTER, s. 247.

¹³⁸ PERNES, s. 115

Bitva skončila krátce po poledni 7. září 1706. Francouzské vojsko ztratilo přibližně 9 000 mužů, mezi kterými byli i zajatí důstojníci, včetně smrtelně raněného maršála Marsina. Spojenci přišlo o 4 000 vojáků.¹³⁹

Po bitvě u Turína zůstal Evžen několik týdnů ve městě, aby se ujistil, že i zbytek nepřátelské armády se stáhne za Filipem Orleánským k hranicím s Francií u Pignerolu.¹⁴⁰ Naneštěstí část francouzského vojska pod velením generála Jacquese de Rouxel, hraběte Medaviho, zůstala odříznuta a držela zásobovací cesty do Rakouska, tudíž nemohla císařská armáda dostat nové posily. I přes tuto nevýhodu se Evžen s Viktorem Amadeem rozhodli pochodovat proti opěrnému bodu Ludvíka XIV. v Itálii. Tím bodem bylo město Milán, které zůstalo po ústupu francouzské armády bez ochrany. Ve městě získala převahu prohabsburská strana, otevřela brány města a 26. října 1706 vstoupila císařská armáda bez boje do města. Do zimy roku 1706 zabralo spojenecké vojsko většinu území Lombardie, kromě pevností Mirandola, Mantova a města Cremona.

O Vánocích roku 1706 navštívili prince Evžena v Miláně vyslanci Ludvíka XIV. s nabídkou klidu zbraní pro Itálii.¹⁴¹ Francie utrpěla řadu porážek ve Španělsku a Flandrech a boj na třech frontách již nemohla francouzská armáda udržet. Císař Josef I. po dohodě se spojenci tuto nabídku přijal 13. března 1707 a zbytek Francouzů opustil Itálii.¹⁴²

Během diplomatických jednání o rozdělení dobytých oblastí v severní Itálii vznesl Viktor Amadeus nároky na velké územní zisky. To ovšem nechtěli dovolit císařovi ministři, proto zasáhl vévoda z Marlborough a Jan Václav, hrabě Vratislav z Mitrovic. Marlborough si nemohl dovolit urazit savojského vévodu, protože chtěl použít Piemont jako odrazový můstek pro dlouho plánovanou operaci ve Francii. Josef I. jmenoval Evžena do funkce guvernéra Milána jako odměnu za službu habsburské monarchii.¹⁴³ V lednu roku 1707 ke své funkci

¹³⁹ VLNAS, 277.

¹⁴⁰ RICHTER, s. 247

¹⁴¹ VLNAS, s 279–280.

¹⁴² KOVAŘÍK, s. 471.

¹⁴³ VLNAS, s. 283.

prezidenta Dvorské válečné rady a guvernéra Milána získal Evžen i hodnost říšského maršála po zesnulém markraběti Ludvíku Bádenském.¹⁴⁴

¹⁴⁴ VLNAS, s. 285.

4. Obléhání Toulonu a boje ve Flandrech

4.1. Obléhání Toulonu

Začátkem roku 1707 Evžen stále pobýval v Itálii, protože vévoda z Marlborough vypracoval plán na vpád do Francie. Pro vyražení francouzského loďstva ve Středozemním moři bylo potřeba obsadit Toulon, největší přístav na jihu Francie. Této operace se kromě císařského vojska účastnilo i anglické loďstvo.¹⁴⁵ Evžen společně s Viktorem Amadeem velel pozemnímu vojsku a koordinoval postup s anglickým loďstvem. Už od počátku plánování této akce na ni Evžen pohlížel se značnou skepsí. Nevěřil v úspěšné dobytí Toulonu a navíc se musel spolehnout na námořní sílu, kterou neuznával za regulérní nástroj války.

Císařská armáda se začátkem léta roku 1707 scházela v Piemontu, ale Evžen nijak nespěchal, aby se s vojskem čítající přibližně 35 000 mužů dal na pochod co nejdříve.¹⁴⁶ Evženovy jednotky vstoupily na francouzské území až začátkem července a do okolí města Nizza se dostaly 10. července. Po dobytí Nizy Evženovi muži začali plundrovat okolní vesnice, aby co nejvíce zlomili odhodlání Francouzů dále snášet válku. Ani v tuto dobu nebyl Evžen přesvědčen o úspěchu akce. Císařská armáda se dostala do blízkosti Toulonu teprve 26. července 1707.¹⁴⁷

Během Evženova pochodu francouzský maršál Tessé proměnil přístav v pevnost. K dispozici měl sílu dosahující 20 000 vojáků.¹⁴⁸ Evžen ihned věděl, že obléhání nebude úspěšné ani s pomocí anglického námořnictva. Navíc měl zprávy o dalších francouzských posilách přicházejících z Pyrenejského poloostrova a ze severní fronty. Přísun vojáků k Toulonu pokračoval a vysoký

¹⁴⁵ VLNAS, s. 293.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 294.

¹⁴⁷ KOVAŘÍK, 474.

¹⁴⁸ VLNAS, s. 296.

počet obránců umožnil útok proti Evženovi. Císařská armáda francouzské vojáky sice odrazila, ale i přes neustálé ostřelování přístavu spojeneckým loďstvem bylo rozhodnuto o ústupu do Itálie. Koncem srpna 1707 Evženovo vojsko pochodovalo zpět do Piemontu.¹⁴⁹

Celé obléhání přineslo protibourbonské koalici jedinou výhodu. Francouzi ze strachu raději své lodě v přístavu potopili, než by je získali Britové. Většina těchto lodí nemohla být vylovena a ty, které se z vody vytáhnout podařilo, nebylo možné opravit.¹⁵⁰

Evžen na zpáteční cestě do Piemontu alespoň 3. října 1707 dobyl alpskou pevnost Susse, která chránila cestu do Dauphiné. V Piemontu se císařská armáda odebrala do zimních ubikací a Evžen několik týdnů zůstal v Turínu. Do Vídně přijel v prosinci 1707, aby se věnoval své práci v Dvorské válečné radě a pokusil se zlepšit poměry na habsburském dvoře. Už ani na císaře Josefa I. se nemohl spolehnout, neboť ten se místo vládnutí raději věnoval radovánkám. Evženův přítel, vévoda z Marlborough, také neměl snadnou situaci. Marlboroughova manželka začala ztrácet přízeň královny Anny a navíc rostl vliv Toryů, kteří si přáli co nejrychleji ukončit válku. I přes tyto problémy Marlborough zůstával ve velení anglo-nizozemské armády a na rok 1708 naplánoval konečný úder proti Francii. Pro uskutečnění tohoto plánu potřeboval Evžena a císařskou armádu. Ludvík XIV. očekával hlavní úder z Pyrenejí. Právě proto Marlborough hodlal zaútočit ze severu.

Josef I. vyslal v březnu 1708 Evžena za hannoverským kurfiřtem Jiřím Ludvíkem, který se měl stát nástupcem na anglickém trůně, aby společně projednali působení císařské armády podél Mosely a ve Frandrech. Následně Evžen odjel do Haagu na schůzku s Marlboroughem a Antoniem Heinsiusem, představitelem nizozemské vlády. V Haagu byl posvěcen Marlboroughův plán na vpád do Francie.¹⁵¹ Počítalo se s vytvořením císařské armády o velikosti

¹⁴⁹ VOLTAIRE, *The Age of Louis XIV.*, London 1926, s. 220.

¹⁵⁰ CHURCHILL, Winston, *His Life and Time. Marlborough*, London, Toronto, Wellington, Sydney 1966, s. 258.

¹⁵¹ RICHTER, s 257.

40 000 mužů, která by oficiálně operovala podél Mosely, ale ve skutečnosti by se spojila s vojskem vévody z Marlborough a podpořila jeho útok.

4.2. Bitva u Oudennarde¹⁵²

V červnu 1708 se začala pomalu shromažďovat císařská armáda u Mosely, nicméně Evžen nemohl čekat a vyrazil na přelomu června a července pouze s 15 000 muži do Flander.¹⁵³ Ludvík XIV. věděl o přítomnosti anglo-nizozemského vojska, proto rozkázal obsadit města v Belgii a následně porazit Marlborougha. Vrchním velitelem francouzského vojska ve Flandrech jmenoval svého vnuka, Ludvíka Burgundského, kterému měl pomoci vévoda z Vendôme. Ovšem velení měl Ludvík a nemusel se Vendômovými radami řídit. Tím velice ulehčil budoucí bitvu Evženovi a vévodovi z Marlborough.

Situace ve Flandrech byla pro spojení vsutku nepříznivá. Obyvatelé Belgie vítali Francouze a pouštěli je do měst bez boje. Zvláště citelná byla ztráta měst Gent a Bruggy v červnu 1708.¹⁵⁴ Evžen urychleně přijel 3. července 1708 na Marlboroughovo velitelství v Asse nedaleko Bruselu.¹⁵⁵ Na poradě se oba vojevůdci shodli, že spojenecké armádě hrozí přerušení zásobovacích tras nepřátelským vojskem. Proto bylo potřeba dobýt Oudennarde na řece Šeldě. Nicméně než mohla armáda dosáhnout tohoto města, musela napřed přejít řeku Dender.¹⁵⁶ Francouzské vojsko to mělo mnohem blíže. Několik dní zůstala Marlboroughova a Evženova armáda v Asse, aby dala dohromady dostatek zásob. Na pochod se dala 9. července 1708. Po pár dnech spojenci v počtu 80 000 mužů překročili ve městě Lessines řeku Dender a pokračovali na Oudennarde.¹⁵⁷ Francouzi v červenci 1708 tábořili u Gavre nedaleko cíle

¹⁵² Obrazová příloha, mapa 4.

¹⁵³ VLNAS, s. 311.

¹⁵⁴ KOVAŘÍK, s. 478.

¹⁵⁵ RICHTER, s. 259.

¹⁵⁶ JÖRGENSEN, PAVKOVIC, RICE, SCHNEID, SCOTT, s. 48.

¹⁵⁷ VLNAS, s. 313-314.

spojenecké armády a Ludvík Burgundský ani Vendôme neměli tušení o příchodu Evžena a vévody z Marlborough.¹⁵⁸

Marlborough s Evženem vyslali v noci z 10. na 11. července předsunutý oddíl k Oudennarde, aby zde postavil pontonové mosty přes řeku. Přibližně v poledne 11. července již spojenecká pěchota přecházela Šeldu po pěti mostech.¹⁵⁹ Předsunuté francouzské pluky tento pohyb zpozorovaly, ale považovaly ho pouze za výzvědný oddíl. Vážnost celé situace si vévoda z Vendôme uvědomil teprve kolem druhé hodiny odpoledne a okamžitě rozkázal zaútočit.¹⁶⁰

Spojenecká pěchota ovšem byla stále doplňována novými jednotkami a přibližně ve tři hodiny museli Francouzi ustoupit.¹⁶¹ Evžen s Marlboroughem tak získali iniciativu. I když měli Francouzi stále velkou početní převahu, kvůli neshodám ve velení nebylo této výhody řádně využito. Bitvy se přímo účastnil vévoda z Vendôme, aby se pokusil zachránit situaci. I přes přítomnost svého velitele nemohly francouzské pluky zastavit příval spojenců.¹⁶² Ludvík Burgundský měl sice k dispozici mnoho čerstvých jednotek, ale kvůli údajnému bahnitému břehu Šeldy je nevyslal a zanechal tak Vendôma bez posil.¹⁶³ Francouzská armáda prohrála nad méně početným nepřítelem kvůli nejednotnému velení, nulovým bojovým zkušenostem Ludvíka a jeho aroganci.¹⁶⁴

Na spojenecké straně byla situace zcela opačná. Evžen a Marlborough pracovali v dokonalé souhře. I když hlavní slovo v tomto boji měl John Churchill a Evžen nevedl svým mužům, vévoda z Marlborough skvěle využil Evženy schopnosti. Navzájem se podporovali vysíláním posil. Porážkou mnohem početnějšího francouzského vojska umožnili pokračování Marlboroughova vpádu do Francie.

¹⁵⁸ CHURCHILL, s. 359.

¹⁵⁹ JÖRGENSEN, PAVKOVIC, RICE, SCHNEID, SCOTT, s. 48.

¹⁶⁰ VLNAS, s. 314-315.

¹⁶¹ KOVAŘÍK, s. 480.

¹⁶² RICHTER, s. 261.

¹⁶³ KOVAŘÍK, s. 480.

¹⁶⁴ VLNAS, s. 321.

Bitva skončila pozdně večer ústupem vévody z Vendôme, který se stáhl ke Gentu za Ludvíkem Burgundským.¹⁶⁵ Spojenci odhadovali ztráty nepřítele na 6 000 mrtvých a raněných, 9 000 tisíc zajatců a přibližně 5 000 dezertujících vojáků. Ztráty Marlboroughovy armády byly přibližně 3 000 mrtvých a raněných.¹⁶⁶ Přestože první francouzská armáda byla poražena, druhá byla na cestě k městu Monsu. Po dobytí Oudennarde stále nebyly zásobovací trasy zabezpečené. Marlborough pomýšlel na vpád do Francie podél břehu La Manche. Naprosto by tak ignoroval pás pevností vybudovaný Sebastiémem Le Pestre, markýzem Vauban, a zásobování by si na starost vzalo námořnictvo. Evžen toto nechtěl připustit, protože zkušenost z obléhání Toulonu měl stále v živé paměti.¹⁶⁷ Spojené armády musely mít nějaké předmostí a zajištěné zásobování po zemi, a proto navrhl velmi ambiciózní operaci. Narušit souvislou obranu francouzského území dobytím jedné z opevněných měst a tím bylo Lille.

¹⁶⁵ JÖRGENSEN, PAVKOVIC, RICE, SCHNEID, SCOTT, s. 52–53.

¹⁶⁶ VLNAS, s. 322.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 327–328.

4.2. Obléhání Lille

Než mohl princ Evžen začít s obléháním, musela být jeho armáda doplněna o děla všech kalibrů, dostatek zásob a vozů pro přesun materiálu. Marlborough pro tyto účely zřídil skladiště poblíž města Mennen severně od Lille a zajišťoval ochranu konvojů, protože cesta vedla přes nepřátelské území.¹⁶⁸ Nejdůležitější kolona vyrazila 6. srpna 1708 z Bruselu. Těmito vozy byla převážena největší děla pro obléhání. Marlborough upozorňoval generála Wiliama Cadogana: „*Budte si proboha jisti, že neriskujete ani jedno dělo!*“¹⁶⁹ Po týdnu tato kolona dorazila do Mennenu bez spatření jediného francouzského vojáka.¹⁷⁰

Britský velitel ve francouzských službách, James Fitzjames, vévoda z Berwicku, měl na starost přípravu pevností na obléhání. Podle pozice spojenecké armády mohly být obléhány čtyři pevnosti, Ypres, Tournai, Mons a Lille. Proto se vévoda z Berwicku rozhodl připravit na obléhání všechny čtyři, ale nejvíce v úvahu přicházelo město Mons. Zde měl i své velitelství. Když se dozvěděl, že nápor spojenců ponese Lille, dlouho tomu nemohl uvěřit. Lille bylo jedno z největších měst Francie a důležitou křižovatkou spojující francouzské hranice s vnitrozemím.

Obléhání začalo 13. srpna 1708 úplným obklíčením města spojeneckým vojskem. Evžen se ujal dobývání s armádou o síle 35 000 mužů. Marlboroughovi připadl úkol chránit Evženovi muže před Francouzi. Lille velel zkušený maršál Louis-Fracoise, vévoda Boufflers.¹⁷¹ Měl k dispozici mnoho zásob na dlouhé obléhání, ale i mnoho civilistů ve městě. Z obléhání se stala veliká podívaná, kterou sledovali šlechtici z celé Evropy.¹⁷² Na konci srpna 1708 byly dokončeny obléhací zákopy a dobývání začalo ostřelováním severního úseku hradeb.¹⁷³ Během ostřelování Evžena navštívili radní města Lille, s žádostí alespoň ušetření domy a jejich obyvatel. Evžen ho ujistil, že až město padne, nebude proti obyvatelům vedeno žádné násilí, ani drancování jejich

¹⁶⁸ CHURCHILL, s. 404–405.

¹⁶⁹ VLNAS, s. 329

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 329.

¹⁷¹ KOVAŘÍK, s. 483.

¹⁷² SCHULTZ, Uwe, *Vládce z Versailles. Ludvík XIV. a jeho doba*, Praha, Plzeň 2008, s. 261.

¹⁷³ RICHTER, s. 264.

domů.¹⁷⁴ Dokonce Evžen vyzval Boufflerse ke kapitulaci, tu ale nepřátelský velitel odmítl. Během měsíců obléhání císařská armáda podnikala útoky na hradby a na konci září se velkého útoku zúčastnil i Evžen.¹⁷⁵

Během obléhání Lille chtěla francouzská armáda osvobodit město a porazit spojence. Přítomni byli kromě Ludvíka Burgundského také vévodové Berwick s Vendômem a ministr financí Michel de Chamillart. Začátkem září chtělo nepřátelské vojsko porazit Marlboroughovu armádu, ale kvůli neshodám se opět stáhlo.¹⁷⁶ Do města se Evženovým mužům podařilo vniknout až v říjnu 1708. Jak Evžen slíbil, obyvatelům se nic nestalo, ale stále nekapitulovala francouzská posádka. Její řady se ztenčily z 16 000 mužů na pouhých 4 500 a tento zbytek se stáhl do citadely ve středu města. Boufflers se nevzdal dříve než 9. prosince 1708.¹⁷⁷

Po kapitulaci města se Evžen a Marlborough rozloučili a jejich armády se odebraly do zimních ležení. Následně Evžen odjel do Vídně. Na přelomu let 1708 a 1709 panovala krutá zima a ve Francii čím dál více poddaných Ludvíka XIV. žádalo konec války.¹⁷⁸ V těchto letech už celá protibourbonská aliance byla vyčerpána, a proto se ve Vídni ustanovila tajná konference, aby byl s Francií dohodnut mír. Josef I. jmenoval Evžena hlavním vyjednavatelem. Celá konference o míru se konala na jaře 1709 v Haagu. Kromě Evžena a hraběte Vratislava zde byli přítomni vévoda z Marlborough a Antonie Heinsius. Za Francii byli vysláni diplomat Pierre Rouillé de Marbeuf a ministr zahraničí Jean Baptiste Colbert, markýz Torcy.¹⁷⁹

Strategií francouzských vyjednavatelů bylo prohloubení vzájemného nesouladu aliančních vyslanců, a tím získat co nejvýhodnější podmínky pro Francii. Mírovou smlouvu Francouzi rezolutně odmítli a celé jednání skončilo v květnu 1709 neúspěchem. Přestože Francii zbývala poslední armáda pod

¹⁷⁴ RICHTER, s. 266–267.

¹⁷⁵ VLNAS, s. 334.

¹⁷⁶ KOVAŘÍK, s. 483.

¹⁷⁷ SCHULTZ, s. 261.

¹⁷⁸ RICHTER, s. 270.

¹⁷⁹ VLNAS, s. 344.

velením maršála Charlese Louise Hectora, markýze de Villars, Ludvík XIV. byl rozhodnut bránit Francii před vpádem spojenců.¹⁸⁰

Evžen s Marlboroughem začátkem června shromáždili u Gentu armádu o velikosti 120 000 mužů, se kterou by pochodovali na samotnou Paříž.

4.3. Bitva u Malplaquetu¹⁸¹

V létě roku 1709 spojené armády pod velením Evžena a vévody z Marlborough opět operovaly ve Flandrech. Jejich cílem bylo vybojovat poslední velkou bitvu, která by jim otevřela cestu do srdce Francie. Ovšem maršál Villars postavil opevnění na cestách vedoucích z Lille. Evžen s vévodou mohli obejít Villarsovo postavení, ale tím by se jim přerušila zásobovací trasa z Nizozemí.¹⁸² Rozhodli se tedy dobýt další opevněné město podobné Lille. Marlborough chtěl táhnout na Ypres a poté do údolí řeky Sommy. Evžen navrhl jiný plán, útok a dobytí města Tournai ležící na řece Šeldě.¹⁸³

Evžen chtěl donutit Francouze, aby snahou o udržení města vyčerpali své zásoby a museli začít jednat o míru. Pro Tournai nahrávala výhoda, když maršál Villars odvolal část obránců do pevnosti Ypres. Spojenecká armáda oblehla Tournai 27. června 1709. Dobývání se tentokrát ujal vévoda z Marlborough a 29. července město kapitulovalo. Samotná citadela ve městě padla 3. září.¹⁸⁴ I když pád města znamenal pro Francii velkou ztrátu, maršál Villars získal čas, aby mohl shromáždít své vojáky a vymyslet plán na poražení spojeneckého vojska.

¹⁸⁰ KOVAŘÍK, s. 487.

¹⁸¹ Obrazová příloha, mapa 5.

¹⁸² VLNAS, s. 348.

¹⁸³ KODETOVÁ, Petra, *Malplaquet (1709). Velké bitvy světových dějin*. In: Historický obzor 22, 2011, 9/10, s. 233.

¹⁸⁴ RICHTER, s. 273.

Od Tournai pokračovali Evžen s Marlboroughem k městu Mons.¹⁸⁵ Villars chtěl zabránit dobytí, a proto se rozhodl svést s nepřáteli bitvu u vesnice Malplaquet. Poprvé museli Francouzi bojovat v početní nevýhodě a zásobování též nebylo spolehlivé. Villars měl dvě výhody pro nadcházející bitvu, volbu místa a znalost okolí.

Začátkem září 1709 se 75 000 francouzských vojáků připravovalo na boj a budovalo polní opevnění a zákopy. Spojenci podcenili odhodlání Francouzů a dlouho si mysleli, že Villars nakonec nezaútočí a stáhne se. Dokonce i Evžen byl přesvědčen, že k žádné bitvě nedojde. Anglická a nizozemská děla 10. září po celý den ostřelovala nepřátelské pozice. Samotná bitva propukla ráno 11. září.¹⁸⁶ Levému spojeneckému křídlu velel vévoda z Marlborough a pravému křídlu velel tradičně Evžen. Na princův rozkaz pěchota postoupila do Sárského lesa. Zde se střetla s elitními gardami Francouzů, které ji z vytvořených obranných pozic doslova zmasakrovaly.¹⁸⁷ Na levém křídle Johna Churchilla se nebojovalo o nic lépe. Útok Marlboroughovi pěchoty byl odražen a před naprostým zničením ji zachránila kavalérie.¹⁸⁸

Evženovým plukům se podařilo za cenu 7 000 mrtvých získat pozice v Sárském lese až kolem poledne. Evžen se účastnil bojů, kdekoliv jen mohl. Ovšem ani on nemohl být na všech místech současně. Při boji byl zasažen kulkou za levé ucho. Když ho chtěl pobočník ošetřit, Evžen odvětil: *„Jestliže tu zahyneme, pak je to k ničemu. Zůstaneme-li naživu, bude dost času večer.“*¹⁸⁹ Kromě Evžena byl v této bitvě raněn i maršál Villars, toho zasáhla kulka do kolene. Po něm převzal velení Boufflers.¹⁹⁰

Kolem druhé hodiny po poledni se útok spojenců soustředil na střed nepřátelské linie.¹⁹¹ Po třetí hodině už spojenecké vojsko tábořilo na bojišti a Francouzi ustupovali. Tato bitva je známá jako nejkrvavější střetnutí ve válce

¹⁸⁵ KOVAŘÍK, s. 489.

¹⁸⁶ VLNAS, s. 352.

¹⁸⁷ KODETOVÁ, s. 233.

¹⁸⁸ RICHTER, s. 275.

¹⁸⁹ VLNAS, s. 355.

¹⁹⁰ KOVAŘÍK, s. 494.

¹⁹¹ VLNAS, s. 355.

o španělské dědictví. Přestože spojenci vyhráli, ztratili přibližně 22 000 mužů. Ztráty Francouzů byly vyčísleny na 11 000 mrtvých.¹⁹² Po této bitvě získal vévoda z Marlborough přezdívku řezník od Malplaquet.

Poslední akcí v roce 1709 bylo obléhání a dobytí města Mons. Evžen s Marlboroughem hlídali obléhací část armády. Mons padl 20. října 1709. V listopadu 1709 se spojenecká armáda rozešla do zimních ubikací, protože na další operace neměla dostatek sil.¹⁹³

¹⁹² KODETOVÁ, s. 233.

¹⁹³ VLNAS, s. 395.

5. Pokračující boje a mírová jednání

5.1. Boje ve Flandrech a Francii

Po bitvě u Malplaquet byla Francie ve výhodnější pozici při jednáních o míru. Protibourbonská koalice už nebyla tak soudržná ve stanovených cílech jako na počátku konfliktu a Ludvík XIV předpokládal, že nejvíce přátelsky nakloněno bude Nizozemí.¹⁹⁴ Jednání se uskutečnilo na podzim roku 1709 v Haagu.¹⁹⁵ Výsledkem této konference získalo Nizozemí pevné hranice. Evžen začátkem listopadu roku 1709 dorazil do Haagu. Zde se účastnil konference o možnostech naverbování a poslání dalších pluků na španělské bojiště. Tyto pluky měla zaplatit Velká Británie. V polovině listopadu se Evžen od vévody z Marlborough dozvěděl o smlouvě Francie s Nizozemím. Princ se velice rozčílil na Nizozemí a byl rozhodnut přerušit jednání. Evženovi i hraběti Vratislavovi bylo jasné, že vévoda z Marlborough po bitvě u Malplaquet už nebyl nejdůležitější osobou britských zájmů ve válce o španělské dědictví. Nakonec bylo jednání odloženo.¹⁹⁶

Po Haagské konferenci odjel Evžen zpět do Vídně. Zde se situace na habsburském dvoře uklidnila a císař Josef I. se opět začal věnovat královským povinnostem. Na přelomu let 1709 a 1710 habsburská monarchie disponovala 133 000 muži ve zbrani, kteří byli rozesláni na bojiště v různých částech Evropy. Začátkem dubna 1710 byl Evžen vyslán do Pruska, protože zdejší král začal jednat s Francií o separátním míru a hrozilo tak stažení zdejších pluků z Itálie a Nizozemí. Evženovi se podařilo domluvit pokračování pruské účasti na válce, ovšem za cenu zvýšení peněžní podpory.¹⁹⁷ Odtud pokračoval Evžen do nizozemského Geertruidenbergu, kam představitelé Nizozemí svolali další jednání. I tato konference skončila neúspěchem.¹⁹⁸

¹⁹⁴ RICHTER, s. 277.

¹⁹⁵ KOVAŘÍK, s. 500.

¹⁹⁶ VLNAS, s. 396.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 400.

¹⁹⁸ RICHTER, s. 278.

Začátkem jara 1710 spojenecké vojsko o síle 120 000 mužů pod velením Evžena a Marlborougha pokračovalo v původním plánu dobývání pevnostního pásu vybudované Vaubanem. Nejdříve bylo napadeno Douai. Během obléhání se před spojeneckými liniemi objevil maršál Villars, ale po zralé úvaze se raději stáhl a snažil se přerušit zásobování spojenců. Douai kapitulovalo až 27. června 1710.¹⁹⁹ Následně Evžen s Marlboroughem pokračovali k Béthyne.²⁰⁰ Přestože město padlo na konci srpna, Evžen s Marlboroughem ztratili při dobývání 4 000 vojáků. Během těchto bojů Marlborough ztrácel přesvědčení o konečné vojenské porážce Francie. John Churchill znovu navrhoval pochod podél La Manche, ale Evžen byl i nyní proti. Proto se pokračovalo v dobývání jedné pevnosti po druhé. Po Béthyne padly další dvě na řece Lys. Kvůli deštivému počasí začaly ve spojeneckém táboře propukat nemoci, zejména tyfus a neštovice.²⁰¹ Obléhačské operace skončily až v listopadu kapitulací Aire.²⁰² Přestože spojenci dobyli čtyři pevnosti a otevřeli cestu do vnitrozemí Francie, o rozhodující vítězství se nejednalo.²⁰³

V roce 1710 se výrazně zhoršilo postavení vévody z Marlborough, protože ve volbách v Británii vyhráli Toryové, kteří chtěli co nejdříve ukončit válku. Působení Johna Churchilla jako vrchního velitele britských a nizozemských vojsk tak bylo ohroženo.²⁰⁴ Na jeho obranu se kromě Evžena postavila i většina generálů spojenecké armády. Nakonec bylo Marlboroughovi ponecháno velení, protože i Toryové souhlasili, neměli totiž nikoho, kdo by mohl věhlasného vojevůdce nahradit.²⁰⁵

V dubnu roku 1711 byl Evžen na cestě do Flander, ale v Linci ho 20. dubna zastihl posel se smutnou zprávou. Císař Josef I. 17. dubna 1711 zemřel na černé neštovice.²⁰⁶ Nástupcem se stal jeho bratr, španělský král Karel III.²⁰⁷ Budoucí císař nechtěl opustit Španělsko, ale princ na naléhání Evžena

¹⁹⁹ VLNAS, s. 401.

²⁰⁰ KOVAŘÍK, s. 500–501.

²⁰¹ VLNAS, s. 405.

²⁰² KOVAŘÍK, s. 501.

²⁰³ RICHTER, s. 281.

²⁰⁴ SCHULTZ, s. 264.

²⁰⁵ RICHTER, s. 282.

²⁰⁶ VONDRA, Roman, *Karel VI. Osobnosti české historie*. In: *Historický obzor* 21, 2010, 11/12, s. 276.

²⁰⁷ HAMANNOVÁ, Brigitte, *Životopisná encyklopedie. Habsburkové*, Praha 2001, s. 205.

nastoupil v září 1711 na loď směřující do Janova. Zde vstoupil na italskou půdu 12. září již jako císař svatě říše římské národa německého.²⁰⁸

Evžen v květnu 1711 odjel do Haagu. Zde setrval až do poloviny června. Francouzské vojsko se objevilo u Rýnu a Frankfurt byl ohrožen. Evžen s císařskou armádou o síle 16 000 mužů spěchal, aby ochránil město před útokem.²⁰⁹ Až do podzimu obě vojska manévrovala a stále se vyhýbala bitvě. Ovšem ve Flandrech boj probíhal zcela otevřeně. Maršál Villars vybudoval na linii od kanálu La Manche až k řece Maase důmyslný systém polních pevností a barikád. Vévoda z Marlborough na začátku srpna 1711 zaútočil na francouzské postavení a během pár hodin za něj pronikl.²¹⁰ Touto akcí ovšem skončila vojenská kariéra britského vojevůdce. Toryové v roce 1711 měli už dostatečný vliv a Evženova přítele odvolali.²¹¹ Bez přítomnosti Johna Churchilla začali představitelé britské vlády jednat o separátním míru s Francií.

5.2. Evženova cesta do Londýna a mírová jednání

Když se o tomto kroku britské vlády dozvěděl císař, korunovaný jako Karel VI., okamžitě vyslal Evžena přímo do Londýna. Přelom let 1711 a 1712 trávil Evžen v Haagu a čekal na loď do hlavního města Velké Británie, ale teprve v lednu 1712 mohl odplout.²¹² V Londýně ho čekalo vřelé přivítání od obyvatel města. Po přistání Evžen odjel do královského paláce.²¹³ Jeho úkolem bylo zajistit britskou podporu ve válce. Druhým, osobním, úkolem bylo podpoření vévody z Marlborough. Evžen v Londýně pobýval dva měsíce, ale bez úspěchu. Velká Británie se nehodlala dále podílet na válce a John Churchill zůstal ve stejné špatné pozici jako před princovým příjezdem.²¹⁴ Po svém zdiskreditování

²⁰⁸ VLNAS, s. 413.

²⁰⁹ RICHTER, s. 293.

²¹⁰ KOVAŘÍK, s. 507.

²¹¹ RICHTER, s. 295.

²¹² VLNAS, s. 420.

²¹³ RICHTER, s. 295.

²¹⁴ VLNAS, s. 423.

vévoda z Marlborough nakonec v prosinci roku 1712 odešel do exilu v Německu. Zde se usadil v blízkosti Frankfurtu.²¹⁵

Začátkem března 1712 Evžen dorazil do Haagu a dopisem poreferoval císaři Karlovi VI. o své neúspěšné cestě. Následně odjel do Utrechtu, aby se připojil k diplomatům, kteří zde jednali o míru. Ovšem zdejší jednání bylo komedií. Britští vyslanci již byli domluveni s Francií. Nicméně jejich armáda stále byla připravena k boji, čehož Evžen využil. Byl rozhodnut pochodovat na Paříž a zničit britské naděje na separátní mír s Francií. Pomoci mu měl nový vrchní velitel spojeneckých sil James Butler, vévoda z Ormondu. Vévoda, přestože souhlasil s Evženem, postupoval velice pomalu v přípravách na pochod.²¹⁶ Proti spojeneckému vojsku v síle 100 000 mužů se postavil maršál Villars disponující přibližně 70 000 vojáky. Začátkem května Evženovi muži přešli řeku Šeldu a pokračovali na jih k řece Sommě. Během pochodu přišel vévodovi z Ormondu dopis od britské vlády o zastavení bojů. Evžen prohlásil: *„Jsou to opravdu pěkné způsoby, nechat nás pochodovat do nepřátelské země mezi protivníkovy pevnosti a pak nám nařídit, abychom zůstali nečinní. Takhle uděláme radost přirozeně jenom našim nepřítelům.“*²¹⁷ Přestože Britové váhali, zda mají pokračovat, zbytek spojeneckých pluků a generálů stál pevně za Evženem. Poslední obléhání se uskutečnilo 5. července 1712, kdy kapitulovala pevnost Quesnoy. Po zisku pevnosti britské pluky Evžena opustily.²¹⁸ Tomu sice zůstalo mnoho mužů a stále měl nad Francouzi početní výhodu, ale větší problém bylo zásobování. Evžen chtěl dobýt další pevnost, ale maršál Villars opustil obranné postavení, obešel křídlo císařské armády a v červenci 1712 zaútočil na nejdůležitější zásobovací skladiště u Denainu.²¹⁹

Tímto vítězstvím získal Villars bojovou iniciativu a zabíral pevnosti a území. Evžen musel ustoupit až k Lille. Kvůli nedostatečnému zásobování následně ustoupil až do Brabantska.²²⁰ Zde se císařská armáda utábořila na zimu a Evžen odjel do Vídně. Koncem roku 1712 Karel VI. nabídl Evženovi post

²¹⁵ VLNAS, s. 424.

²¹⁶ RICHTER, s. 301–302.

²¹⁷ VLNAS, s. 441–443

²¹⁸ Tamtéž, s. 441–443.

²¹⁹ SCHULTZ, s. 264.

²²⁰ KOVAŘÍK, s. 516.

prvního ministra po zesnulém hraběti Vratislavovi. O Vánocích císař svolal poradu, na které se měl projednat další postup ve válce. Evžen radil císaři, že je nezbytně nutné přijmout mír.

Na jaře roku 1713 se v Utrechtu projednávaly mírové požadavky.²²¹ Císaře zde zastupoval hrabě Sinzendorff. Utrechtská smlouva nakonec byla podepsána 11. dubna 1712 všemi válčícími stranami kromě Rakouska. Francouzi si kladli příliš velké podmínky vůči Karlovi VI. Všichni ve Vídni začali znovu prosazovat pokračování boje a Evžen se chystal na další tažení.²²²

V květnu 1713 poblíž Karlsruhe převzal vrchní velení císařských vojsk. Disponoval silou o velikosti 66 000 mužů, nicméně jeho protivník, maršál Villars, velel přibližně 120 000 vojáků. Francouzský velitel dlouho neotálel, vpochoval do Německa a začal obsazovat území. Kvůli nepřátelské početní převaze nemohl Evžen udělat nic pro obléhané pevnosti.²²³ Princ byl obviňován, že umožnil Francouzům vpadnout do říše. Ovšem důvodem nebyla neschopnost rakouského vojevůdce ani genialita Villarse. Evžen nemohl pochodovat do boje se špatně placenou a vycvičenou armádou proti silnějšímu a lépe vybavenému nepříteli.²²⁴

Přestože Villarsova armáda mohla pokračovat dále do Německa, zůstala na březích Rýna. Francie byla vyčerpána z války stejně jako Rakousko a kdyby se francouzské vojsko dostalo dále, znamenalo by to další náklady na zásobování. Evžen proto nabídl Villarsovi schůzku.

V listopadu 1713 se oba vojevůdci sešli v Rastattu, aby zde projednali ukončení války. Přestože byli přátelé, chtěli pro své vládcy co nejlepší podmínky.²²⁵ V prosinci se jednání dostalo do sporů. Po depeších z Vídně a Versailles byla schůze přerušena. Evžen odjel do Stuttgartu a Villars do Štrasburku, ale nadále si posílali zprávy o rozhodnutích svých panovníků. Začátkem roku 1714 se v Rastattu pokračovalo v jednáních.²²⁶ Nakonec se oba vojevůdci a jejich panovníci shodli na podmínkách mírové smlouvy. Konečné

²²¹ VONDRA, s. 276.

²²² RICHTER, s. 304.

²²³ KOVAŘÍK, s. 520.

²²⁴ VLNAS, s. 452.

²²⁵ VOLTAIRE, s. 246–247.

²²⁶ MAUROIS, André, *Dějiny Francie*, Praha 1994. s. 53.

ujednání bylo Evženem a Villarsem podepsáno 7. března 1714. Ludvík XIV. a Karel VI. ratifikovali rastattskou mírovou smlouvu 7. září na radnici v Badenu.²²⁷

²²⁷ RICHTER, s. 317.

6. Závěr

V začátcích války o španělské dědictví měl princ Evžen Savojský nelehkou úlohu v řízení vojska v Itálii. Své tažení zahájil ambiciózním přechodem Alp. Po tomto pochodu jej mnozí přirovnávali ke kartaginskému vojevůdci Hannibalovi. Do roku 1702 byl nucen bojovat proti lépe vyzbrojenému a zásobovanému nepříteli. Přes tyto problémy dokázal v prvních letech zvítězit v bitvách u Carpi a Chiary a v roce 1702 dokonce zajmout nepřátelského velitele v bitvě o město Cremona.

Po návratu do Vídně byl jmenován prezidentem Dvorské válečné rady. V tomto úřadě měl na starost veškeré vojenské záležitosti habsburské monarchie. Nicméně stále velel vojskům v poli. V roce 1703 se spojil s britským vojevůdcem Johnem Churchillem, vévodou z Marlborough, aby zachránil Vídeň před vpádem francouzského vojska. V bitvě u bavorského města Höchstadt společně porazili francouzsko-bavorskou armádu, přestože v tomto střetnutí Evžen spíše sekundoval Johnu Churchillovi. Po vítězství v Bavorsku byl Evžen Savojský opět převelen do Itálie kvůli nebezpečí, které hrozilo hlavnímu městu Piemontu, Turínu.

V bitvě u Cassana Evžen sice prohrál, ale po posílení své armády nakonec zvítězil v rozhodující bitvě u Turína. V letech 1707-1709 bojoval opět s vévodou z Marlborough ve Flandrech. Společně dobyli důležité město Oudenaarde v roce 1708. Po tomto střetnutí se dostali až k francouzské hranici. Zde bojovali o opevněné město Lille, které projektoval francouzský odborník na výstavbu pevností Sebastién Le Pestre, markýz Vauban. Tuto událost sledovala celá Evropa. Koncem roku 1708 pevnost padla. Flanderské tažení bylo ukončeno bitvou u vesnice Malplaquet. Přestože Evžen s Marlboroughem vyhráli, o konečné vítězství se nejednalo. Toto střetnutí je považováno za nejkrvavější bitvu celého 18. století.

Poté spojenečtí vojevůdci pokračovali v dobývání pevností a měst na hranicích s Francií, aby přinutili francouzského krále Ludvíka XIV. uzavřít mír. Po úspěšném obléhání čtyř nejdůležitějších pevností byl Evžen začátkem roku 1712 poslán do Londýna, aby zajistil, že Velká Británie zůstane v koalici proti

Francii. Také zde měl osobní úkol, protože vévoda z Marlborough byl odvolán od armády a obviněn ze zpronevěry a Evžen ho chtěl hájit. Tato jednání nicméně skončila neúspěchem a od poloviny roku 1712 bylo Rakousko nuceno bojovat osamoceně. Evžen pokračoval v taženích na hranicích s Francií, ale po bitvě u Denainu se musel stáhnout do německých zemí. Válka o španělské dědictví skončila uzavřením míru ve městě Rastatt v roce 1714. Zde se Evžen podílel na diplomatických jednáních.

Evženův talent pro vedení vojska se ve válce o španělské dědictví znovu projevil. Svými ambiciózními plány a neortodoxním válčením udivoval celou Evropu a nedával klid francouzským velitelům, kteří proti němu stáli. Zejména pochod přes Alpy s dělostřelectvem a únos vévody Villeroye z Cremony patří mezi největší úspěchy.

Během prvního tažení v Itálii i přes problémy s vojenskou logistikou vyhrával, protože dokázal využívat terén proti nepříteli. Tímto způsobem v bitvě u Chiary porazil Francouze. Evžen též hojně využíval zvědy a informátory. Ve větší míře využíval speciální oddíly na přepadové úkoly. Evžen neodpočíval ani v zimě, kdy bylo zvykem přerušit boje, nenáviděl mrhání časem ve válce, přestože nemohl manévrovat s celou armádou, nechával operovat lehkou jízdu.

Poté co získal funkci prezidenta Dvorské válečné rady, prováděl ve vojsku reformy, například začal prosazovat jednotnou výstroj pluků. Jedním z hlavních přínosů v tomto úřadě byl zákaz prodávání vojenských hodností. Čerství velitelé tudíž začali být povyšováni na základě svých schopností.

V bitvách, kde bojoval po boku vévody z Marlborough, který byl též neortodoxní velitel, skvěle využil svůj talent v kooperaci s výše zmíněným vojevůdcem. Ovšem v bitvě u vesnice Maplaquet se Evžen s Marlboroguhem dopustili chyby, když příliš podcenily schopnosti francouzského velitele maršála Villarse. Přestože toto střetnutí skončilo výhrou, jejich armády byly vyčerpané a nemohly tak zasadit Francii konečný úder.

V polední fázi války musel Evžen bojovat bez přítomnosti vévody z Marlborough. Přestože mu nechybělo odhodlání pokořit Francii, kvůli odstoupení Velké Británie, která byla hlavním donátorem armád, z protibourbonské koalice se mu tento cíl nepodařilo splnit. Rakousko trpělo

finančními problémy a bez dostatku peněz nebylo možné porazit bohatou Francií. Tento problém byl nejvíce zřejmý na samotném konci konfliktu, když Evžen nemohl zabránit vpádu francouzské armády do říše. Toto ovšem nebyla Evženova chyba, protože bez peněz nemohl nic dělat.

Evženovo velení armádám v průběhu války o španělské dědictví se považuje za příkladné. Chybou bylo, že nemohl být na všech bojištích současně a jeho armády nebyly dostatečně zásobovány.

7. Seznam literatury

- BĚLINA, Pavel, FIDLER, Jiří, HAVEL, Petr, KUČERA, Jan P., LÁNÍK, Jaroslav, PILÁT, Vladimír, *Dějiny evropské civilizace II.*, Praha, Litomyšl 1997.
- BORITZKA, Jiří, *Válka prince Evžena 1716–1718*. In: Historický obzor 19, 2008, 1/2, s. 2–22.
- BROŽ, Ivan, *Manažeři války*, Praha 2003.
- ČORNEJOVÁ, Ivana, RAK, Jiří, VLNAS, Vít, *Habsburkové v českých dějinách. Ve stínu tvých křídel*, Praha 1995.
- GALANDAUER, Jan, HONZÍK, Miroslav, *Osud trůnu habsburského*, Praha 2013.
- HAMANNOVÁ, Brigitte, *Životopisná encyklopedie. Habsburkové*, Praha 2001.
- CHURCHILL, Winston, *His Life and Time. Marlborough*, London, Toronto, Wellington, Sydney 1966.
- JÖRGENSEN, Christer, PAVKOVIC, Michael F., RICE, Rob S., SCHNEID, Frederick C., SCOTT, Chris L., *Vybavení, bojeschopnost a taktika. Bojové techniky raného Novověku 1500 n. l. – 1763 n. l.*, Praha 2007.
- KODETOVÁ, Petra, *Malplaquet (1709). Velké bitvy světových dějin*. In: Historický obzor 22, 2011, 9/10, s. 232–234.
- KODETOVÁ, Petra, *Španělské dědictví – klíčový problém evropské politiky druhé poloviny 17. století*. In: Historický obzor 22, 2011, 5/6, s. 98–106.
- KOVÁŘ, Martin, *Ve víru vnitropolitických zápasů a války o dědictví španělské (1702–1708). Anglie královna Anny (1. část)* In: Historický obzor 8, 1997, 9/10, s. 194–200.
- KOVAŘÍK, Jiří, *Život, doba a války krále Slunce. Ludvík XIV.*, Třebíč 2013.
- MAUROIS, André, *Dějiny Francie*, Praha 1994.
- MIKULEC, Jiří, *Život a vláda barokního Habsburka. Leopold I.*, Praha, Litomyšl 1997.
- PERNES, Jiří, *Historie habsburské armády 1526–1918. Pod císařským praporem*, Praha 2003.
- RICHTER, Karel, *Pán bitevních polí. Princ Evžen Savojský*, Třebíč 2000.

SCHULTZ, Uwe, *Vládce z Versailles. Ludvík XIV. a jeho doba*, Praha, Plzeň 2008.

SKŘIVAN, Aleš, DRŠKA, Václav, STELLNER, František, *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1648–1914*, Praha 1994.

VLNAS, Vít, *Život a sláva válečníka. Princ Evžen Savojský*, Praha 2001.

VOLTAIRE, *The Age of Louis XIV.*, London 1926.

VONDRA, Roman, *Karel VI. Osobnosti české historie*. In: *Historický obzor* 21, 2010, 11/12, s. 275–278.

VONDRA, Roman, *Leopold I. Osobnosti české historie*. In: *Historický obzor* 21, 2010, 5/6, s. 138–141.

8. Resumé

War of the Spanish Succession was a conflict between Austria and France in the years 1701-1714. This conflict began the death of the Spanish king Charles II. The Spanish heritage between two houses, the French Bourbons and the Austrian Habsburgs. French King Louis XIV. like the Spanish heritage for his grandson, Philip of Anjou. His opponent was emperor of the Holy Roman Emperor Leopold I, who wanted the Spanish throne for his second son, the Archduke Charles. The conflict wasn't resolved peacefully. In 1701 began the war of the Spanish Succession.

Austria was forced to fight against a stronger enemy. Emperor Leopold I. in this conflict could rely on his warlord, Eugene of Savoy. In 1701 he was appointed commander of the Imperial army in Italy. Eugene make an ambitious move with army across the Alps to Italy. In the first year of war Eugene fought against Marshal Villeroye. After raid on the city of Cremona and capturing marshal Villeroy Eugene fought against marsal Vendôme. This enemy commander was defeated in Battle of Luzzara in the 1702. After Italian campaign Eugene was appointed to the Court War Council.

In the year 1704 Eugene merged with English warlord, John Churchill, Duke of Marlborough. Together won in the Battle of Blenheim againts Franco-Bavarian army. After this battle Eugene was appointed to the Italy again. The capital city of Piemont was in Langer, and his cousin Victor Amadeus, Duke of Savoy need help. Eugene fought his way to the Piemont and won against French army in the Battle of Turin in 1706.

Next year Eugene again merged with Duke of Marlborough in Flanders. Together won battles of Oudenaarde and Malplaquet in the years 1708 and 1709. Battle of Malplaquet is known as the bloodiest battle in the 18th century. In 1710 Eugene was sent on diplomatic missions in Europe. This missions ended in London in 1712. Eugene wanted convince so that Great Britain remained in the alliance against France. This negotiations ended in failure.

After mission in London Eugene must fought against France without Duke of Marlborough. France invaded the empire in 1713. Eugene was not able to stop French army. War of the Spanish Succession ended with treaty of Rastatt in 1714. Here was Eugene participated in diplomatic negotiations.

9. Obrazová příloha



1. Princ Evžen Savojský

Zdroj: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Prinz-Eugen-von-Savoyen1.jpg>



2. John Churchill, vévoda z Marlborough

Zdroj: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Marlborough-duke-first.jpg>



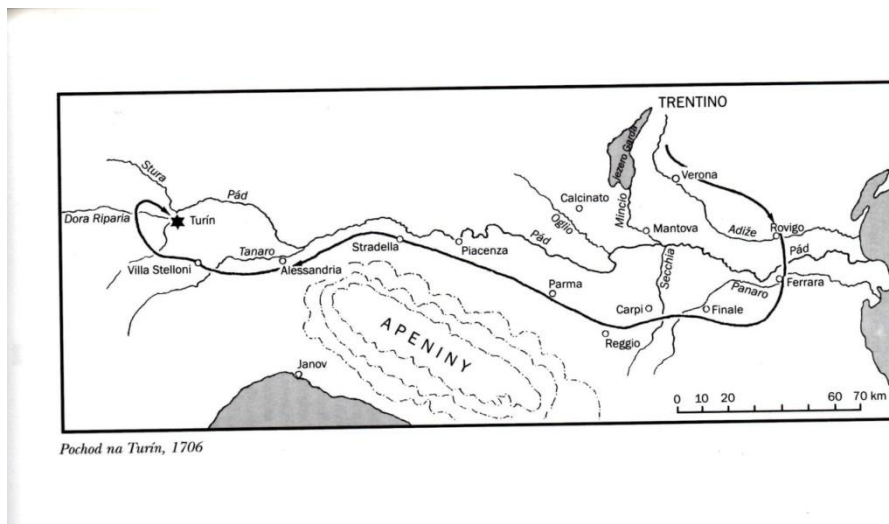
3. Mapa 1 - Marlboroughův pochod Německem

Zroj: KOVAŘÍK, Jiří, *Život, doba a války krále Slunce. Ludvík XIV., Třebíč 2013, s. 449.*



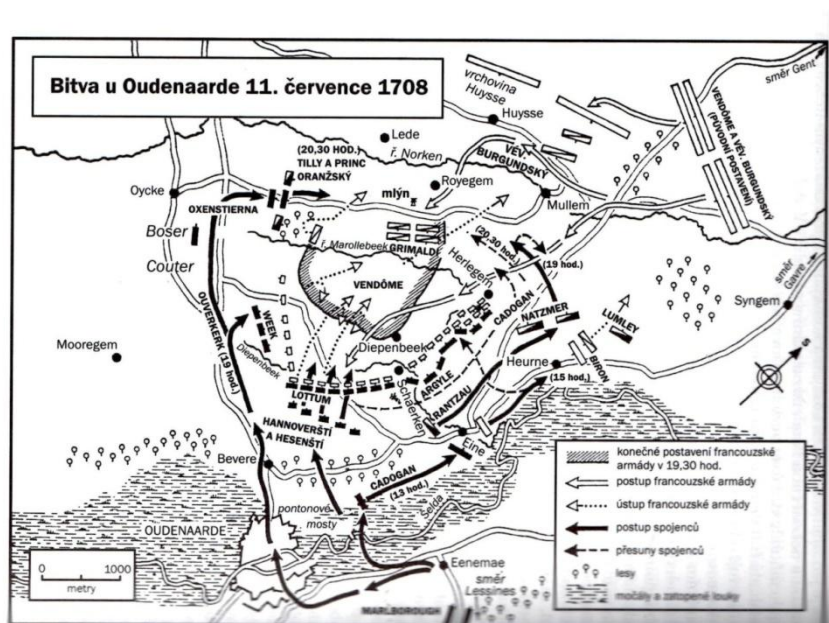
4. Mapa 2 - Bitva u Höchstädtu

Zdroj: VLNAS, Vít, *Život a sláva válečníka. Princ Evžen Savojský, Praha 2001, s. 184.*



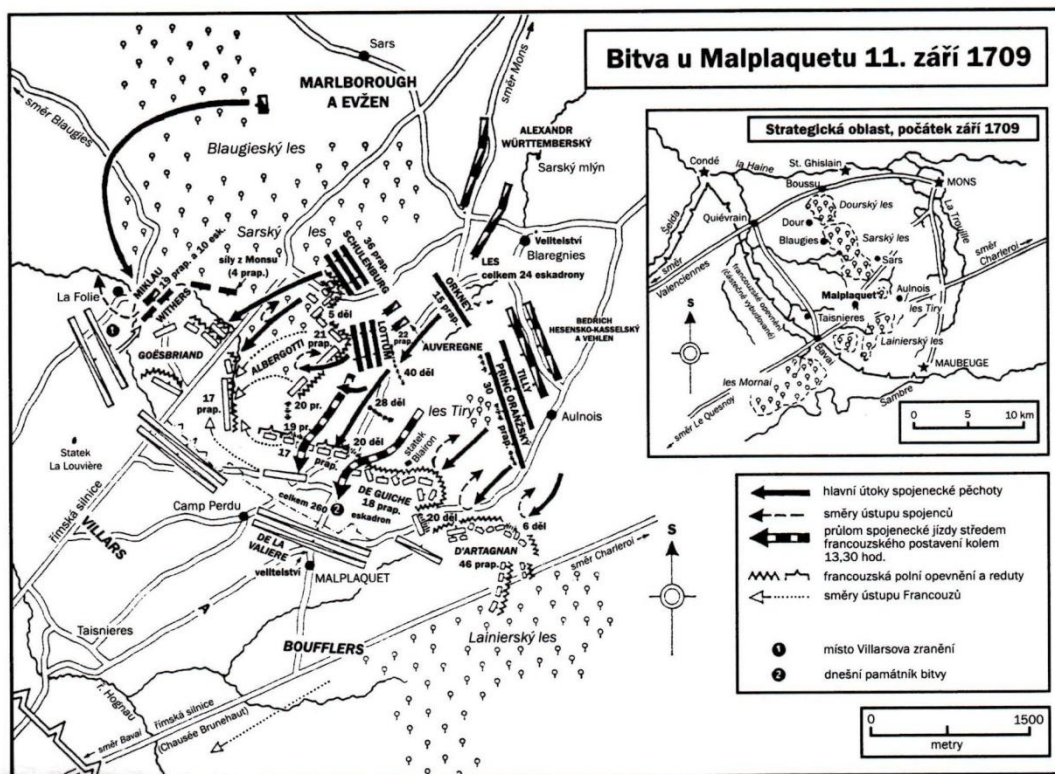
5. Mapa 3 - Evženův pochod na Turín

Zdroj: VLNAS, Vít, Život a sláva válečníka. Princ Evžen Savojský, Praha 2001, s. 264.



6. Mapa 4 - Bitva u Oudenaarde

Zdroj: VLNAS, Vít, Život a sláva válečníka. Princ Evžen Savojský, Praha 2001, s. 316.



7. Mapa 5 - Bitva u Malplaquet

Zdroj: VLNAS, Vít, Život a sláva válečníka. Princ Evžen Savojský, Praha 2001, s. 350.